

**Ministerstvo vnitra – generální ředitelství
Hasičského záchranného sboru České republiky**

**Koncepce ochrany obyvatelstva
do roku 2020 s výhledem do roku 2030**

PRAHA 2013

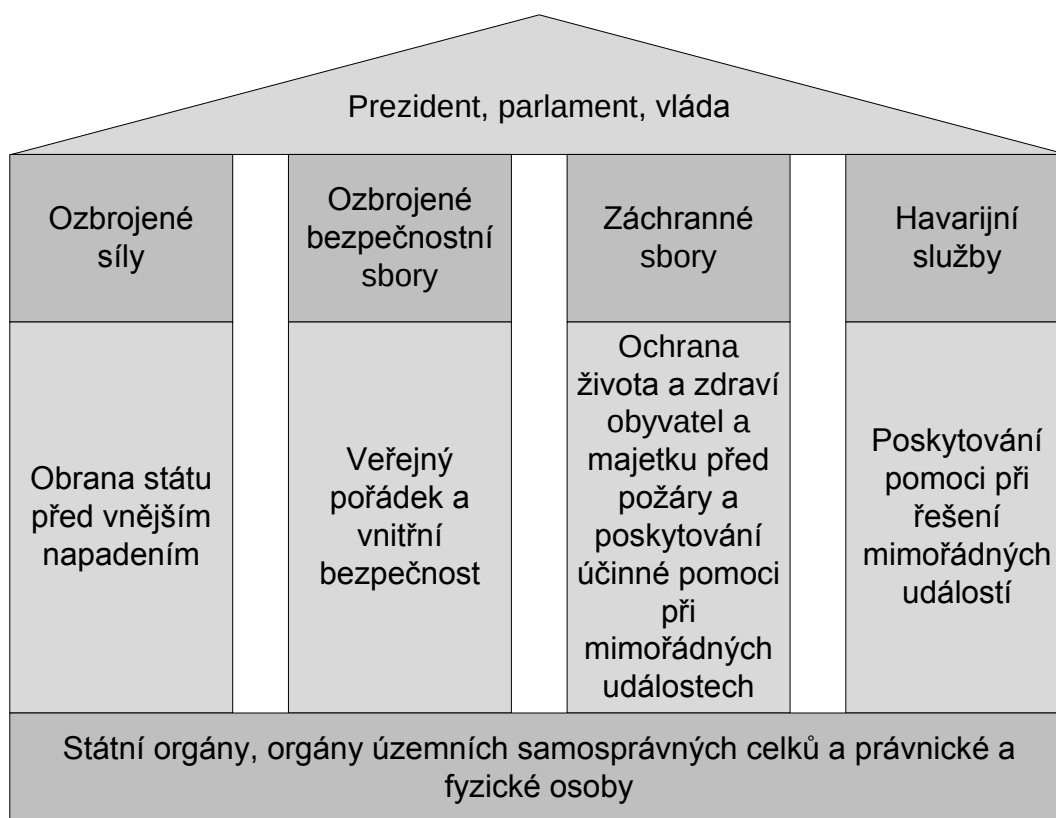
OBSAH

1. POSLÁNÍ A RÁMEC OCHRANY OBYVATELSTVA	3
2. ANALÝZA SOUČASNÉHO STAVU	6
2.1 SÍLY	7
2.2 VĚCNÉ ZDROJE	8
2.3 ÚKOLY OCHRANY OBYVATELSTVA	9
2.4 KRIZOVÉ ŘÍZENÍ	10
2.5 VÝCHOVA A VZDĚLÁVÁNÍ	11
2.6 VĚDA A VÝZKUM, VÝVOJ, INOVACE	12
2.7 ZÁVĚR ANALYTICKÉ ČÁSTI	13
3. STRATEGICKÉ CÍLE A PRIORITY OCHRANY OBYVATELSTVA DO ROKU 2030	14
3.1 VRCHOLOVÉ STRATEGICKÉ CÍLE	15
3.2 STRATEGICKÉ PRIORITY OCHRANY OBYVATELSTVA	16
4. KONCEPCE ROZVOJE VÝZNAMNÝCH OBLASTÍ OCHRANY OBYVATELSTVA	26
4.1 SÍLY	28
4.2 VĚCNÉ ZDROJE	32
4.3 ÚKOLY OCHRANY OBYVATELSTVA	35
4.4 KRIZOVÉ ŘÍZENÍ	40
4.5 VÝCHOVA A VZDĚLÁVÁNÍ	43
4.6 VĚDA A VÝZKUM, VÝVOJ, INOVACE	48
5. ZÁKLADNÍ ÚKOLY PRO REALIZACI STANOVENÝCH PRIORITY OCHRANY OBYVATELSTVA	51
6. ZÁVĚR	55
PŘEHLED PRÁVNÍCH PŘEDPISŮ	56
PŘEHLED POUŽITÝCH DOKUMENTŮ	58
PŘEHLED POUŽITÝCH ZKRATEK	60
PŘÍLOHA Č. 1	61

1. POSLÁNÍ A RÁMEC OCHRANY OBYVATELSTVA

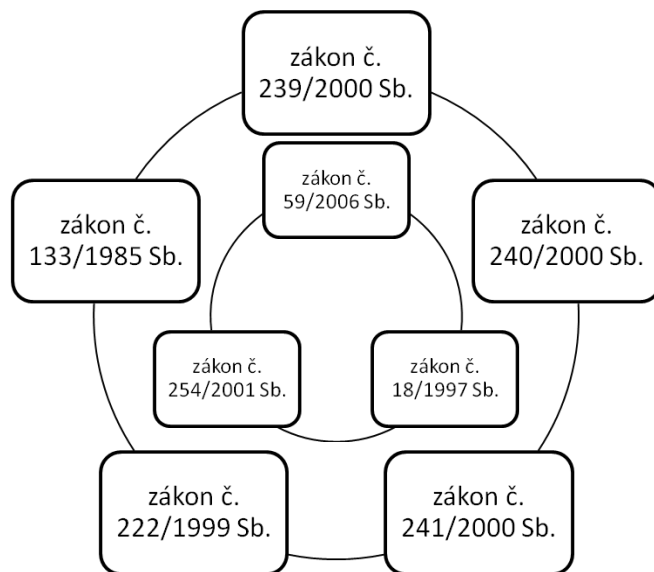
Lidstvo bylo po celou dobu své existence ohrožováno celou řadou nebezpečí. Zprvu se jednalo zejména o živelní katastrofy, sociální, náboženské i etnické střety často přerůstající ve válečné konflikty. Později přibýly průmyslové havárie a s rozšiřováním moderních technologií se přidaly hrozby v podobě nezvládnutí nově vyvíjených technologií, jako jsou například jaderná energie, genové manipulace, nanotechnologie nebo informační technologie. S postupující globalizací se ohrožení společnosti zvyšuje zejména s rostoucí snahou o maximalizaci zisku bez ohledu na udržitelný rozvoj území. Spolu s globalizací postupuje ruku v ruce i hrozba terorizmu.

Po vyhodnocení možných dopadů uvedených rizik a hrozeb je patrné, že opatření, která budou snižovat tato nebezpečí a jejich případné následky, jsou vlastně ochranou celé společnosti. Ochranu obyvatelstva je pak možné vnímat jako jeden ze základních pilířů systému bezpečnosti České republiky (ČR) v souladu s Bezpečnostní strategií ČR schválenou vládou dne 8. září 2011 usnesením č. 665.

Obr. č. 1 – Bezpečnostní systém České republiky

Bezpečnost státu je založena na principu zajištění bezpečnosti jednotlivce, komunity a zabezpečení funkce společnosti, k jehož úspěšnému uplatnění je nezbytné zajistit funkčnost dotčených orgánů státní správy a samosprávy, právnických a podnikajících fyzických osob a rozvíjení procesů a nástrojů, které slouží k posilování bezpečnosti a ochrany obyvatelstva.

Obr. č. 2 – Základní právní rámec ochrany obyvatelstva

Autoři předkládané koncepce ochrany obyvatelstva proto vyhodnotili požadavky kladené na složky a subjekty řešící ochranu obyvatelstva z pohledu současných existujících nebezpečí a zpracovali koncepci ochrany obyvatelstva ve smyslu komplexního pohledu na její potřeby jako:

„Plnění úkolů v oblasti plánování, organizování a výkonu činností za účelem předcházení vzniku, zajištění připravenosti na mimořádné události a krizové situace a jejich řešení; ochranou obyvatelstva je dále plnění úkolů civilní obrany (viz Ženevské úmluvy z 12. srpna 1949).“

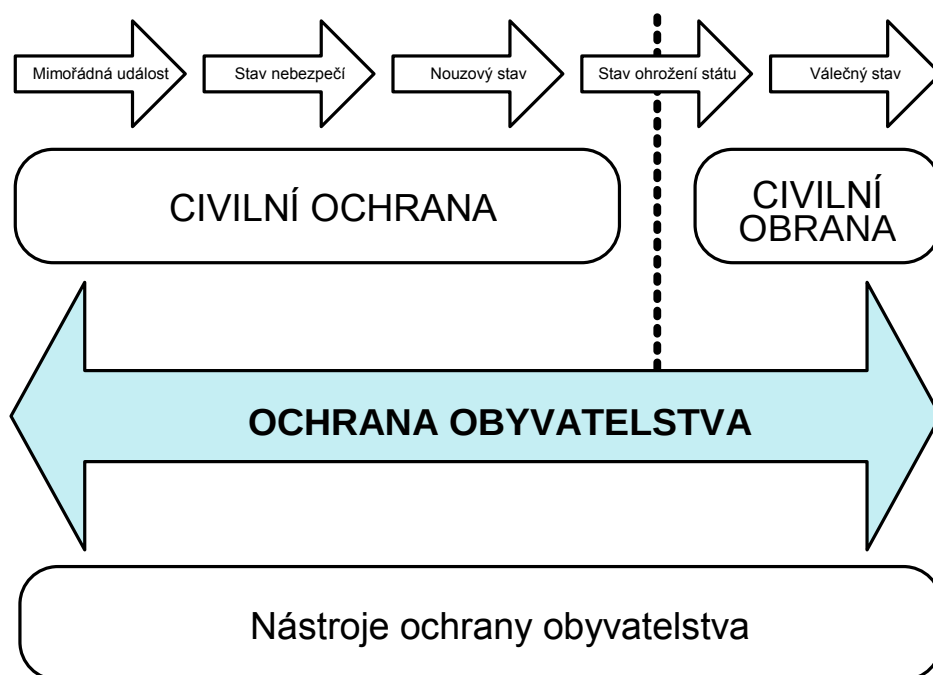
Ochrana obyvatelstva je širokou „multiresortní“ disciplínou, kterou není možné vysvětlovat a řešit jen jako plnění úkolů civilní ochrany, zejména varování, evakuaci, ukrytí a nouzové přežití obyvatelstva (ve vazbě na Ženevské úmluvy z 12. srpna 1949), ale jako soubor činností a úkolů odpovědných orgánů veřejné správy, právnických a podnikajících fyzických osob a také občanů, které vedou k zabezpečení ochrany života, zdraví, majetku a životního prostředí, v souladu s platnými právními předpisy. Úkoly jednotlivých orgánů jsou nepřenositelné a jejich plnění vyplývá z konkrétních ustanovení právních předpisů. Jako příklad je možné uvést:

- varování, evakuaci, ukrytí a nouzové přežití obyvatelstva v gesci Hasičského záchranného sboru České republiky (HZS ČR),
- zabezpečení veřejného pořádku v gesci Policie ČR,
- ochrana života a zdraví obyvatel v gesci Ministerstva zdravotnictví a krajů,
- zvládání povodňových rizik v gesci Ministerstva životního prostředí, Ministerstva zemědělství a jednotlivých povodňových orgánů,
- zabezpečení fungování státní správy a samosprávy při mimořádné události nebo krizové situaci v gesci jednotlivých orgánů veřejné správy a další.

Tento výčet je pouze příkladným a nepředstavuje taxativní výčet všech působností při přípravě na mimořádné události a krizové situace a jejich řešení.

Obecnou koordinační roli v oblasti ochrany obyvatelstva plní v souladu s § 7 zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů Ministerstvo vnitra.

Schematicky je možné vztah ochrany obyvatelstva, civilní ochrany a civilní obrany zobrazit následujícím způsobem.

Obr. č. 3 – Vztah ochrany obyvatelstva, civilní ochrany a civilní obrany

Z hlediska „životního“ cyklu mimořádné události a krizové situace (prevence – připravenost – řešení – obnova) se materiál zabývá zejména částmi prevence, připraveností a řešením a vytváří podmínky pro realizaci úkolů v části obnovy území po mimořádné události či krizové situaci. Z časového hlediska byl vytvořen střednědobý dokument s horizontem plnění uvedených úkolů do sedmi let (rok 2020), který ale obsahuje i dlouhodobé vize ochrany obyvatelstva s minimální platností do roku 2030.

S ohledem na šíři problematiky ochrany obyvatelstva (jako multiresortní disciplíny) byl pro účely zpracování koncepce ochrany obyvatelstva sestaven autorský kolektiv, který v sobě zahrnoval odborníky ze všech dotčených resortů (školský, zdravotnictví, místního rozvoje, dopravy, obrany, vnitra, zahraničních věcí, zemědělství, životního prostředí, hmotných rezerv, jaderné bezpečnosti) a složek IZS.

2. ANALÝZA SOUČASNÉHO STAVU

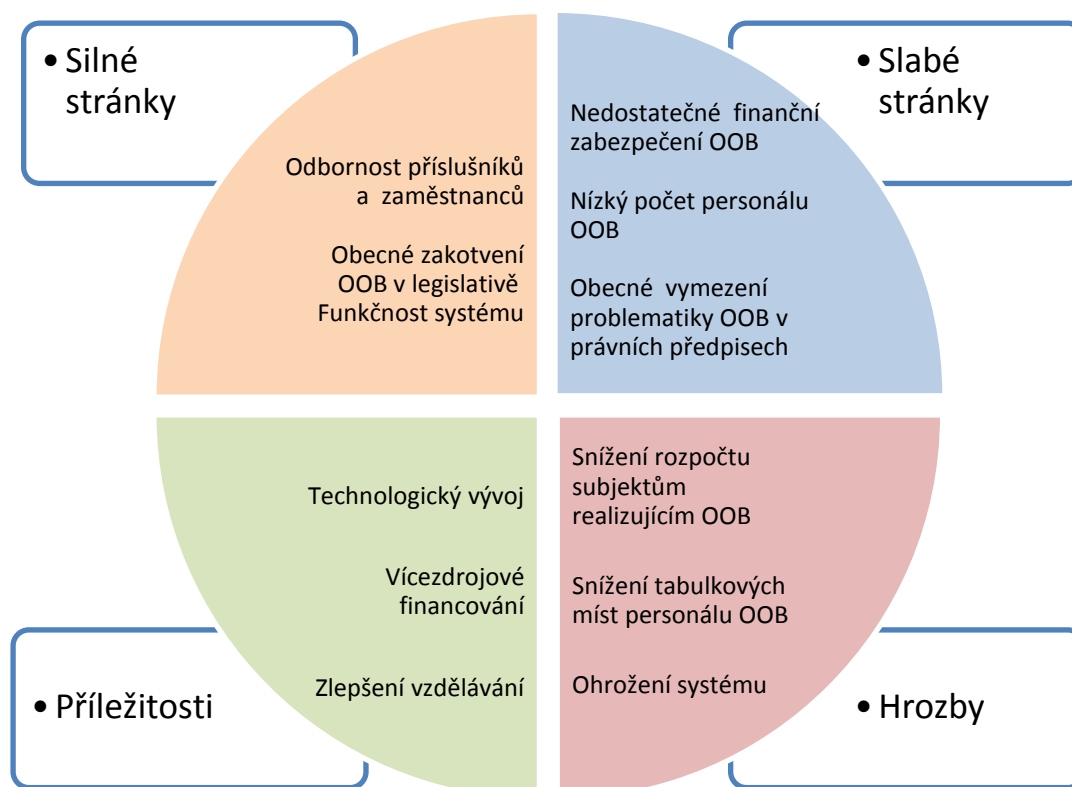
V rámci přípravných prací pro zpracování Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030 (Koncepce) byla zpracována strategická analýza významných oblastí ochrany obyvatelstva za využití metody SWOT. Posuzováno bylo následujících šest oblastí:

- síly,
- věcné zdroje,
- úkoly ochrany obyvatelstva,
- krizové řízení,
- výchova a vzdělávání a
- věda a výzkum, vývoj, inovace.

Pro každou oblast bylo odbornou pracovní skupinou identifikováno deset nejvýznamnějších silných a slabých stránek, příležitostí a hrozeb a provedena jejich prioritizace prostřednictvím párového porovnávání. Četnost výskytu jednotlivých faktorů byla komparována za pomoci Paretovy analýzy a graficky znázorněna tzv. Lorenzovou křivkou.

Pro další postup byly rozpracovány jen ty faktory, jejichž kumulovaný součet dosáhl minimálně 80% výsledného efektu, tj. ty, jejichž splněním bude pokryto alespoň 80% úkolů v rámci jednotlivých oblastí. Stanovením hodnoty vzájemného působení vybraných faktorů bylo získáno pořadí jejich důležitosti a vlivu na vývoj v jednotlivých oblastech.

Faktory nejčastěji se vyskytující a s nejvýznamnějším vlivem na vývoj jednotlivých oblastí jsou uvedeny v následujícím grafickém vyjádření.

Obr. č. 4 – Nejčastěji se vyskytující faktory v analýze

2.1 Síly

Síly představují jeden ze základních stavebních kamenů systému ochrany obyvatelstva a jsou zastoupeny základními a ostatními složkami IZS, orgány veřejné správy, právníckými a podnikajícími fyzickými osobami a v neposlední řadě také občany. Veškeré úkoly definované právními předpisy či koncepčními materiály jsou realizovány jednotlivými odpovědnými orgány. Jedná se zejména o složky IZS (základní a ostatní), orgány veřejné správy a nestátní neziskové organizace. Celý systém může být v neposlední řadě podpořen zapojením obyvatelstva formou „pracovní povinnosti“ a „pracovní výpomoci“ a dále potom dobrovolnictvím a tzv. osobní a věcnou pomocí občanů a právníckých a podnikajících osob. V oblasti nestátních neziskových organizací je třeba vytvářet podmínky pro zapojení dobrovolnických aktivit občanů do řešení mimořádných událostí a krizových situací.

Pro efektivní využití dostupných sil je potřeba klást velký důraz zejména na jejich odbornou připravenost a akceschopnost. Příprava nestátních neziskových organizací a dobrovolníků není v současné době optimální. Je nutné vytvořit podmínky pro jejich systémové zapojení do přípravy na mimořádné události a krizové situace a jejich řešení.

Z dlouhodobého hlediska se jeví jako velmi zásadní problém podfinancování základních složek IZS, jejich rychlá a neřízená personální obměna a snižující se počet personálu.

Do budoucna je potřeba se zaměřit na systém příjmu a výchovy členů a zaměstnanců jednotlivých složek IZS a vytvoření adekvátních podmínek pro výkon služby.

Akceschopnost dostupných sil může být ohrožena privatizací jednotlivých klíčových oblastí bezpečnostního systému a v důsledku toho částečným rozpadem stávajícího systému poskytování pomoci.

Obr. č. 5 – Analýza oblasti „Síly“

2.2 Věcné zdroje

Kromě sil je nezbytné využívání věcných zdrojů, které jsou v rukách státu (Správy státních hmotných rezerv), ale i IZS, Armády České republiky (AČR) a samosprávy. Současná úroveň ekonomického zabezpečení značně omezuje možnosti obměny, pořízování, údržby a servisu věcných zdrojů potřebných pro plnění úkolů ochrany obyvatelstva a pro záchranné práce při mimořádných událostech a krizových situacích. Ať se jedná o prvky nezbytné pro zajištění zpětného datového toku v rámci jednotného systému varování a informování, prostředků pro zabezpečení nouzového přežití obyvatelstva nebo vybavení složek IZS.

U používaného materiálu dochází k jeho poškození používáním a také morálnímu a fyzickému stárnutí. Podstatnou měrou se na současném stavu podepisuje tzv. skokové financování, které je vždy reakcí na nastalé mimořádné události nebo krizové situace, ale i odsouvání této problematiky do pozadí v důsledku potřeb, které dostanou vyšší prioritu.

Je potřeba využít silných stránek a příležitostí tohoto procesu, tedy:

- využít znalostí a zkušeností odborníků obsluhujících techniku,
- zvýšit podíl využívání věcných zdrojů v majetku právnických a podnikajících fyzických osob,
- systému hospodářských opatření.

Nadále je třeba zajistit plánovité přidělování potřebného objemu finančních prostředků i využití všech dalších dostupných forem financování. Odpovídající objem finančních prostředků umožní přilákat nové, odborně vzdělané pracovníky, zabezpečit pravidelnou obměnu a modernizaci věcných zdrojů, více využívat moderních technologií a zvýšit kredit ochrany obyvatelstva u veřejnosti.

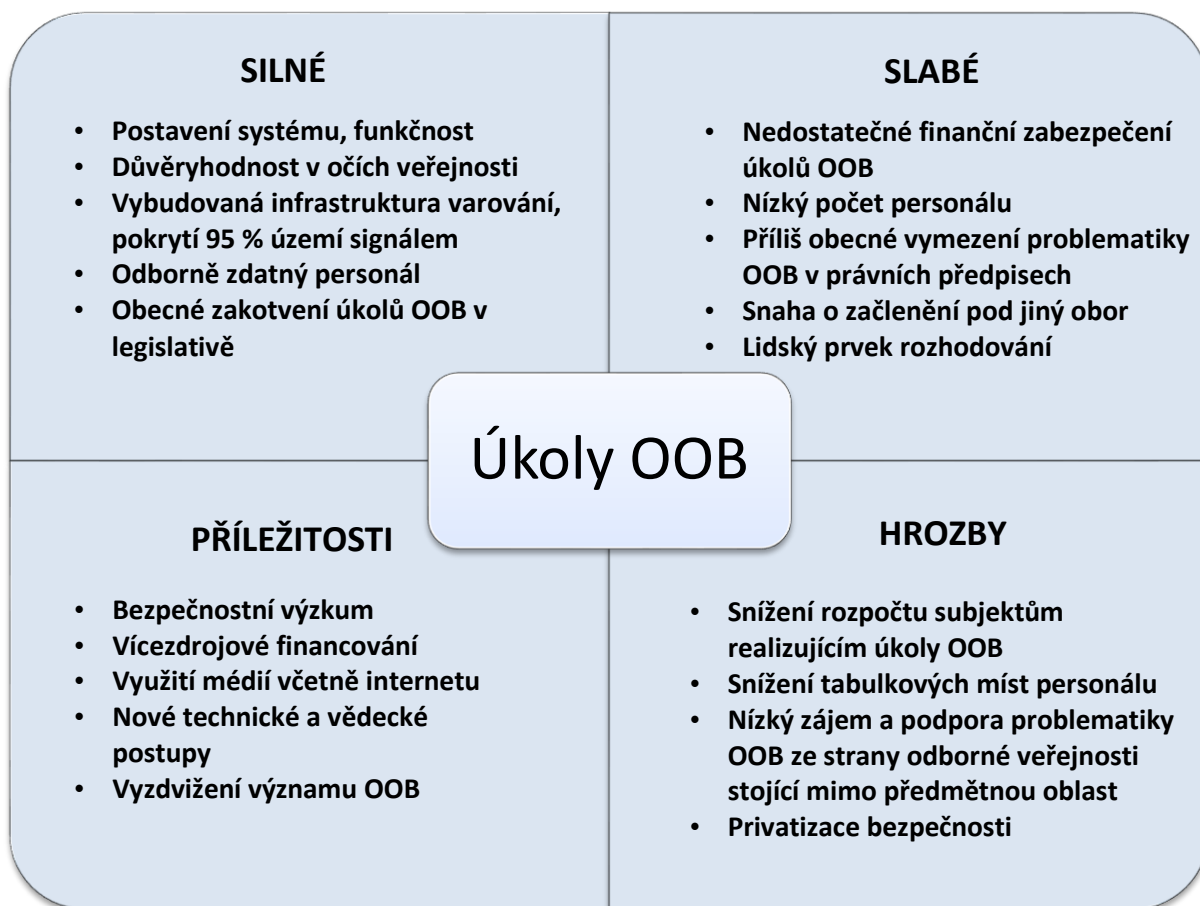
Obr. č. 6 – Analýza oblasti „Věcné zdroje“

2.3 Úkoly ochrany obyvatelstva

Ochrana obyvatelstva je souhrn opatření, která napomáhají k zabezpečení ochrany života a zdraví lidí, majetku a životního prostředí. Úkoly ochrany obyvatelstva plní nejen složky IZS, ale svůj podíl na ní mají také orgány kraje, obce, právnické a podnikající fyzické osoby i samotní občané. Právě občané velmi často zapomínají, že mají spoluodpovědnost za ochranu života a zdraví jak svého, tak svých blízkých.

I když je ochrana obyvatelstva v současnosti stabilním systémem, který opakovaně potvrdil svoji funkčnost, je ohrožován restriktivními opatřeními vycházejícími z ekonomické situace a s tím souvisejícím snižováním počtu pracovníků. Také existující právní předpisy nevytvářejí potřebné prostředí pro jeho další rozvoj a pružné reagování na aktuální hrozby.

Proto je třeba plně využívat existujících možností a pokusit se o zkvalitnění právního prostředí, ze kterého ochrana obyvatelstva vychází, rozpracovat a využívat možnosti různých způsobů financování. Odpovídající objem finančních prostředků umožní přilákat nové, odborně vzdělané pracovníky, více využívat moderních technologií a zvýšit kredit ochrany obyvatelstva u veřejnosti.

Obr. č. 7 – Analýza oblasti „Úkoly ochrany obyvatelstva“

2.4 Krizové řízení

Systém krizového řízení, nastavený zákonem č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), ve znění pozdějších předpisů, byl prakticky ověřen při řešení mnoha krizových situací. Zároveň byla jeho existence a další rozvoj podpořen celou řadou nelegislativních dokumentů (zejména Optimalizace současného bezpečnostního systému ČR). Pro řešení krizových situací jsou zpracovány speciální plánovací dokumenty (krizové plány, plány krizové připravenosti). Od roku 2011 byl systém krizového řízení rozšířen o problematiku ochrany kritické infrastruktury.

Prakticky se však velmi často systém krizového řízení potýká s nedostatkem odborně vyškoleného a zkušeného personálu. V posledních několika letech se také výrazně projevuje určitý odklon od plánování řešení krizových situací na centrální úrovni. Jedná se zejména o neaktuálnost některých zpracovaných typových plánů či neřešení „nových“ hrozeb.

Možným řešením vzniklé situace je zvýšení důrazu v rámci systému vzdělávání (zejména na úrovni vysokých škol), užší provázání „teorie s praxí“ a také efektivnějším využíváním dosažených výsledků bezpečnostního výzkumu. Zároveň bude potřeba revidovat přístup k řešení krizových situací na centrální úrovni a aktualizaci možných typů krizových situací.

Účinnou realizací výše uvedeného budou eliminovány možné hrozby v podobě nedostatků odborného personálu či rizika přebírání úkolů státní správy soukromými subjekty a tím oslabení role státu v systému bezpečnosti.

Obr. č. 8 – Analýza oblasti „Krizové řízení“

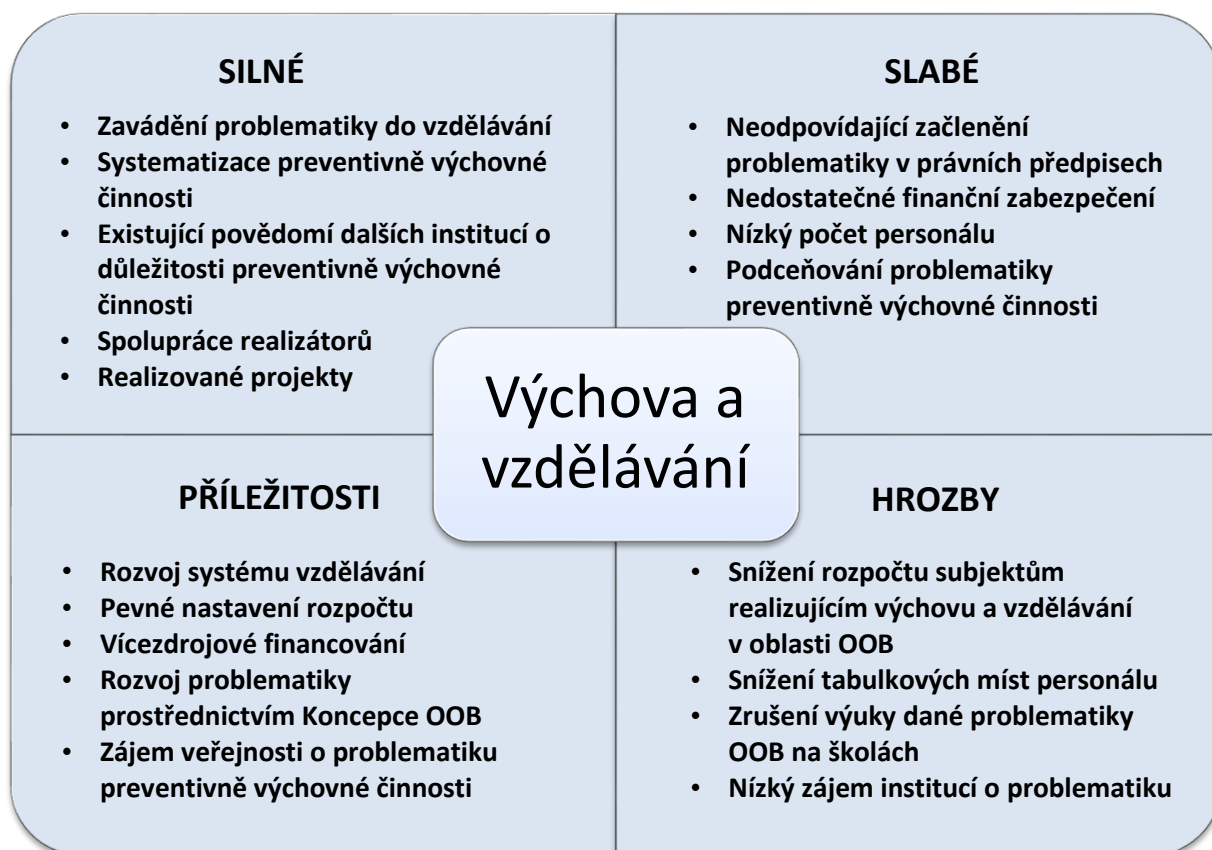
2.5 Výchova a vzdělávání

Výchova a vzdělávání jsou úzce vázány na začlenění problematiky ochrany obyvatelstva do systému vzdělávání na školách, který umožňuje dlouhodobě působit na jedince formou pravidelné a povinné výuky. Na školní vzdělávání jsou nadstavbově napojeny projekty vybraných institucí, které při realizaci těchto činností spolupracují. Jedná se zejména o základní složky IZS a nestátní neziskové organizace. Aby nedocházelo k duplicitnímu jednání, jsou od roku 2011 vyvíjeny snahy o systematizaci výchovy a vzdělávání.

Úroveň výchovy a vzdělávání v současné době nereflektuje reálné hrozby a důsledky plynoucí z mimořádných událostí či krizových situací, kterých rok od roku přibývá, což se odráží i v přípravě odborníků. To je zapříčiněno především celospolečenským ekonomickým stavem, z toho se odvíjejícím snižováním počtu pracovníků, kteří se dané oblasti věnují, a neodpovídajícím začleněním v právních předpisech.

Nejdůležitější příležitostí rozvoje výchovy a vzdělávání je především další rozvíjení pravidelného vzdělávání v mateřských, základních a středních školách a zajištění stabilního financování, včetně rozpracování možností vícezdrojového financování. Dalšího posunu výchovy a vzdělávání lze dosáhnout optimalizací systému přípravy odborníků a ujednacením výuky na vysokých školách. Zaměřením na popularizaci výsledků činností lze dosáhnout většího zájmu veřejnosti a tím zlepšit postavení výchovy a vzdělávání ve společnosti.

Výchova a vzdělávání je ohrožena řadou vnějších vlivů. Mezi hlavní hrozby patří snižování finančních prostředků, snižování počtu personálu potřebného k zabezpečení činností a celkový náhled společnosti na tuto problematiku. Významným vlivem, který by zbrzdil vzdělávání a výchovu obyvatelstva, by bylo zrušení výuky dané problematiky na školách.

Obr. č. 9 – Analýza oblasti „Výchova a vzdělávání“

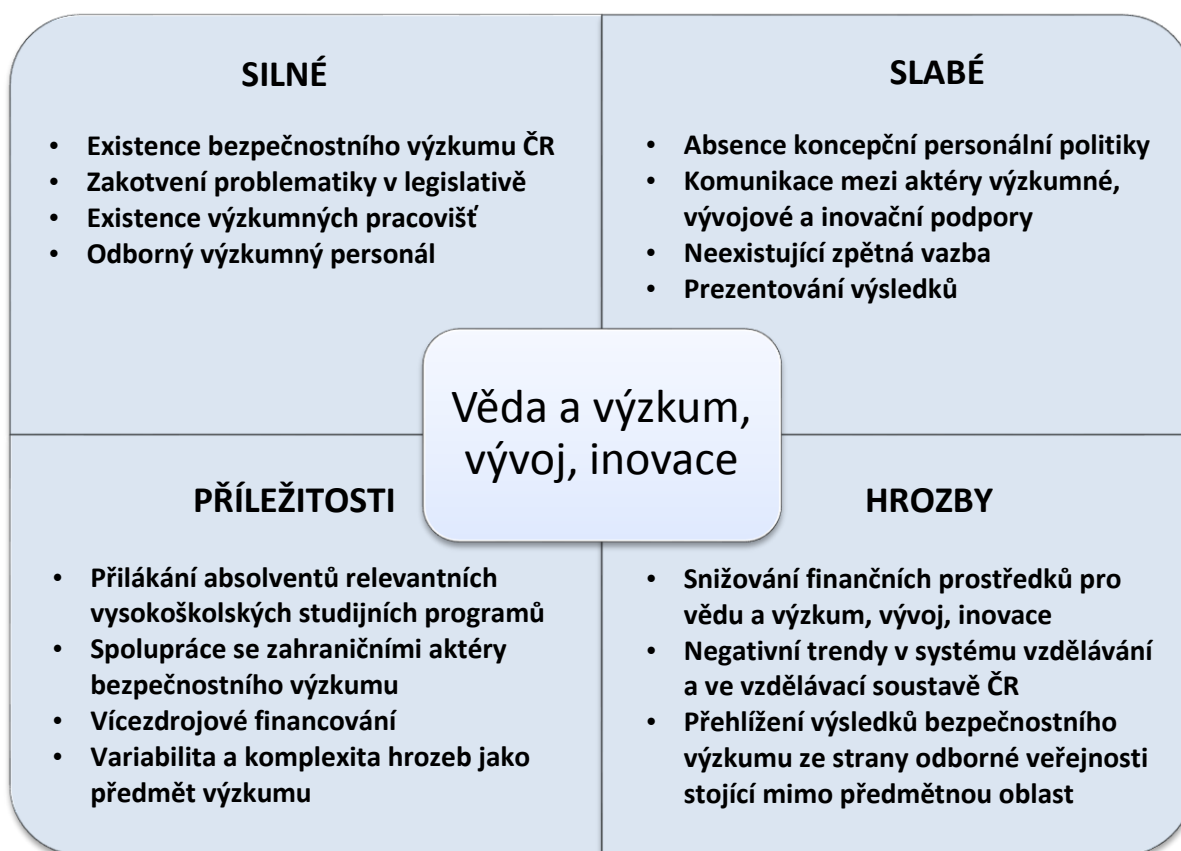
2.6 Věda a výzkum, vývoj, inovace

Výzkumná, vývojová a inovační podpora ochrany obyvatelstva je rozvíjena především v rámci bezpečnostního výzkumu ČR, který má legislativní a koncepční oporu. Centrálním výzkumným pracovištěm v působnosti Ministerstva vnitra, zajišťujícím realizaci, organizaci a koordinaci výzkumné, vývojové a inovační podpory ochrany obyvatelstva je Institut ochrany obyvatelstva Lázně Bohdaneč, který dále plní úkoly na úseku vzdělávací, informační a specializační činnosti.

Systém výzkumné, vývojové a inovační podpory ochrany obyvatelstva postrádá rozpracování personální politiky, obzvláště ve vztahu k zajištění kontinuity aktivit mezi výzkumnými pracovníky. Neexistuje bližší provázanost mezi aktéry výzkumné, vývojové a inovační podpory ochrany obyvatelstva, zejména mezi výzkumnými pracovišti, vysokoškolskými zařízeními a uživateli výsledků. Často opomíjená je propagace a popularizace získaných výsledků.

Příležitostmi systému jsou především zefektivnění personální politiky prostřednictvím užší spolupráce s vysokými školami, tuzemskými i zahraničními subjekty činnými v předmětné oblasti a rozpracování možností vícezdrojového financování. Pro věcný rozvoj oblasti je možné efektivněji využít rostoucí variabilitu a komplexitu hrozeb.

Oblast výzkumné, vývojové a inovační podpory ochrany obyvatelstva je ohrožena řadou vnějších vlivů. Mezi ty významné lze zařadit snižování objemu finančních prostředků a některé negativní trendy probíhající v systému vzdělávání a ve vzdělávací soustavě ČR – zejména snižování kvality vzdělávání a úrovně vzdělanosti absolventů vysokých škol a snižování veřejných výdajů určených pro oblast školství. Přehlížení výsledků bezpečnostního výzkumu odbornou veřejností stojící mimo tuto oblast a nekoncepční upřednostňování některých méně významných hrozeb jsou dalšími faktory, které je nutné zohlednit při hodnocení vnějšího prostředí.

Obr. č. 10 – Analýza oblasti „Věda a výzkum, vývoj, inovace“

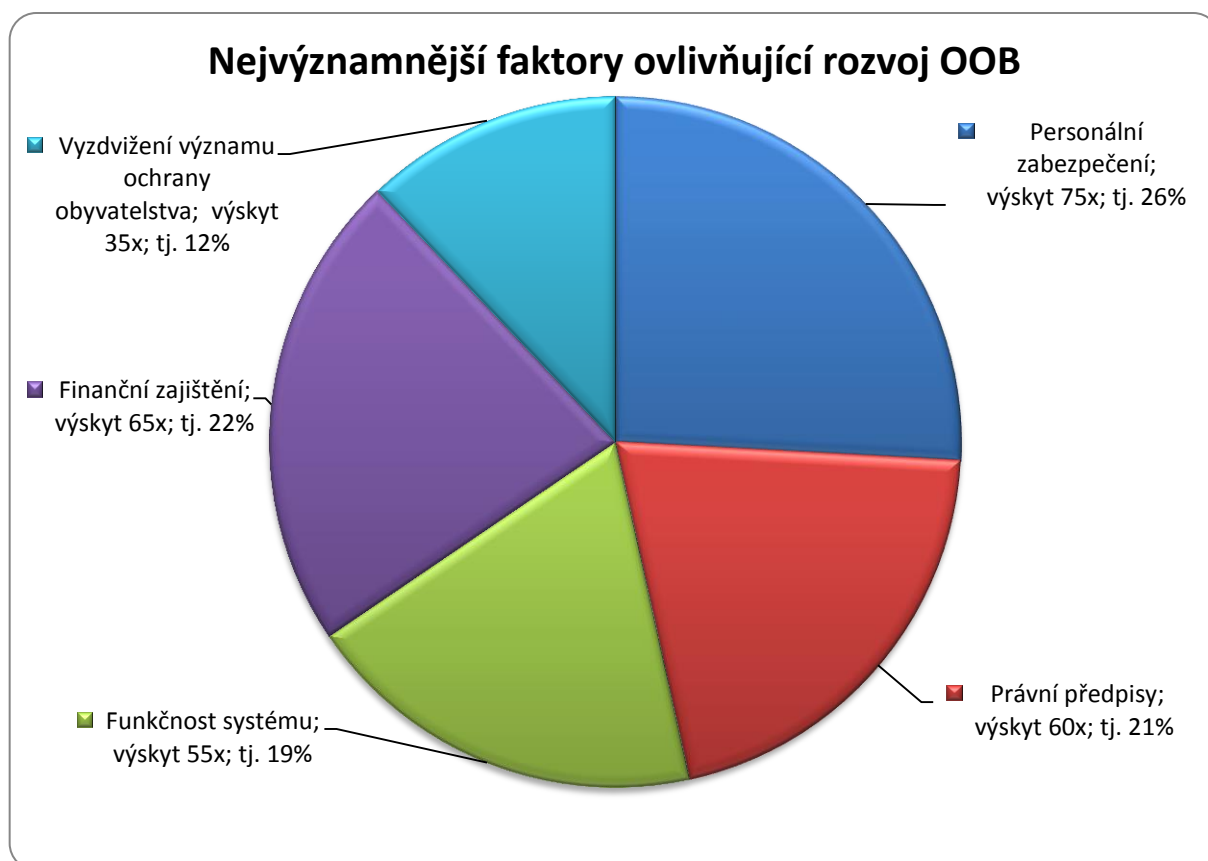
2.7 Závěr analytické části

Faktory ovlivňující rozvoj uvedených oblastí ochrany obyvatelstva byly porovnávány prostřednictvím následujících strategií:

- Max - Max "Využití příležitostí,,
- Min - Max "Hledání příležitostí,,
- Max - Min "Konfrontace s hrozbami,,
- Min - Min "Vyhýbání se hrozbám,,

Výsledky získané za využití uvedeného postupu jsou východiskem pro rozvoj problematiky ochrany obyvatelstva. Předložená koncepce zohledňuje uvedené faktory při rozpracování návrhů strategických priorit a určení rozvojových směrů významných oblastí.

Na základě četnosti výskytu jednotlivých faktorů v rámci dílčích SWOT analýz oblastí byly identifikovány následující hodnoty nejvýznamnějších faktorů, které ovlivňují systém ochrany obyvatelstva.

Obr. č. 11 – Nejvýznamnější faktory ovlivňující rozvoj ochrany obyvatelstva

Z výše uvedeného je patrné, že zkvalitněním personálního zabezpečení, jak po stránce kvantitativní, tak kvalitativní, budou vytvořeny předpoklady pro rozvoj systému ochrany obyvatelstva. Personální zabezpečení však není jedinou příčinou ovlivňující rozvoj, ale je třeba, aby bylo podepřeno odpovídajícím finančním zajištěním a relevantními právními předpisy. Naplněním těchto předpokladů dojde ke zlepšení funkčnosti celého systému ochrany obyvatelstva a tím také k celkově pozitivnějšímu náhledu v očích veřejnosti.

Bez naplnění uvedených faktorů nemůže dojít k předpokládanému rozvoji systému ochrany obyvatelstva.

3. Strategické cíle a priority ochrany obyvatelstva do roku 2030

Koncepce vychází z identifikovaných bezpečnostních hrozeb specifikovaných v Bezpečnostní strategii ČR a v Harmonogramu přípravy a zpracování krizových plánů, schváleném Bezpečnostní radou státu dne 14. května 2002 usnesením č. 295. Při zpracování se také vycházelo z dalších strategických a koncepčních materiálů, například:

- Optimalizace současného bezpečnostního systému ČR (usnesení vlády ze dne 21. září 2005 č. 1214, ve znění usnesení vlády ze dne 9. ledna 2008 č. 7 a usnesení vlády ze dne 16. ledna 2013 č. 44)
- Aktualizace státní energetické koncepce ČR ze srpna 2012 (usnesení vlády ze dne 8. listopadu 2012 č. 803)
- Národní priority orientovaného výzkumu, experimentálního vývoje a inovací (usnesení vlády ze dne 19. července 2012 č. 552)
- Koncepce environmentální bezpečnosti 2012 - 2015 s výhledem do roku 2020 (usnesení Bezpečnostní rady státu ze dne 18. června 2012 č. 10)
- Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2013 s výhledem do roku 2020 (usnesení vlády ze dne 25. února 2008 č. 165, ve znění usnesení vlády ze dne 1. prosince 2010 č. 859)
- Strategický rámec udržitelného rozvoje ČR (usnesení vlády ze dne 11. ledna 2010 č. 37)
- Politika územního rozvoje ČR 2008 (usnesení vlády ze dne 20. července 2009 č. 929)
- Závěry analýzy bezpečnostního systému ČR (usnesení vlády ze dne 1. prosince 2004 č. 1203)

Ze zahraničních strategických materiálů je možno jmenovat zejména:

- Global Trends 2030: Alternative Worlds (2012): vydáno Národní zpravodajskou radou USA
- Global Risks 2013 - Eight edition: vydáno Světovým ekonomickým fórem

Dále bylo využito materiálů zpracovaných v rámci projektu „Trendy, rizika a scénáře bezpečnostního vývoje ve světě, Evropě a ČR – dopady na bezpečnostní politiku a bezpečnostní systém ČR“, Program bezpečnostního výzkumu ČR v letech 2010–2015 (BV II/2 – VS), identifikační kód: VG20102013009, zpracovaných Střediskem bezpečnostní politiky.

Koncepce si klade za cíl jednoznačným způsobem rozpracovat vize a úkoly nastavené v základních strategických dokumentech a zajistit tak jejich implementaci a realizaci v souladu s usnesením vlády ČR ze dne 3. ledna 2001 č. 10 k návrhu Metodiky střednědobých koncepcí. Vize tohoto dokumentu byly rozpracovány v souladu s Metodikou přípravy veřejných strategií z 30. listopadu 2012 (veřejné, inteligentní, zodpovědné a efektivní).

Všechny nově definované strategické cíle směřují k zajištění základních funkcí státu – zajištění bezpečnosti obyvatelstva, ochrany jejich života, zdraví a majetku. To vše v souladu s širší definicí ochrany obyvatelstva jako: „Plnění úkolů v oblasti plánování, organizování a výkonu činností za účelem předcházení vzniku, zajištění připravenosti na mimořádné události a krizové stavy a jejich řešení; ochranou obyvatelstva je dále plnění úkolů civilní obrany podle Ženevských protokolů“. Autoři Koncepce jsou si vědomi šíře dané problematiky a také vzali v úvahu dynamiku změn, jakou oblast bezpečnosti v posledních letech zaznamenala.

3.1 Vrcholové strategické cíle

- **Bezpečnost obyvatelstva:** je chápána jako kontinuální, nikdy nekončící, proces postavený na zdokonalování schopností a dovedností všech zainteresovaných složek. Cílem je zajistit dostatečnou míru bezpečí pro obyvatele státu a zároveň jim poskytnout dostatečné množství informací a návodů k aktivnímu zapojení se do procesu sebeochrany a vzdělávání. Systém musí být postaven na dostatečném povědomí o úkolech jednotlivých odpovědných orgánů, ale také na posilování principu sebeochrany a vzájemné pomoci. Nedílnou součástí je pak širší zapojení subjektů soukromé sféry a jejich zainteresování do otázek bezpečnosti.
- **Nedělitelnost / Komplexnost:** bezpečnostní hrozby jsou příliš provázané a není možné řešit každou zvlášť pomocí jednoho odpovědného orgánu. Cílem je vytváření univerzálních nástrojů a postupů, které umožní efektivně využívat všechny dostupné síly a prostředky k rychlému zvládnutí nastalé mimořádné události nebo krizové situace. A to nejen na úrovni ČR, ale také aktivním zapojením do plánovacích struktur Evropské unie (EU) a Organizace Severoatlantické smlouvy (NATO).
- **Udržitelnost:** všechny nastavené cíle a úkoly musí být plněny s ohledem na jejich dlouhodobou udržitelnost a efektivní začlenění do již existujícího systému. Cílem je vytvořit prostor pro nejúčelnější vynakládání finančních prostředků z veřejných zdrojů a jejich přesné směřování do oblastí, kde jsou potřeba. Zároveň je potřeba zajistit dostatečné množství finančních prostředků nezbytných k zajištění akceschopnosti, obnovy, ale také dostatečné vzdělání.
- **Institucionálnost:** ochrana obyvatelstva představuje nezpochybnitelnou součást bezpečnostního systému ČR, jehož základní funkcí je integrovat, koordinovat a řídit jednotlivé složky a pružně reagovat na vzniklé hrozby. Cílem je nastavit bezpečnostní systémy a jejich právní rámec tak, aby všechny zainteresované složky disponovaly dostatečným množstvím efektivních práv a nástrojů k jejich zvládnutí. Zároveň je potřeba revidovat a nově nastavit systém povinností tak, aby se všechny součásti bezpečnostního systému, včetně obyvatel a soukromých subjektů, na ochraně obyvatelstva aktivně podílely.

3.2 Strategické priority ochrany obyvatelstva

Pro splnění výše uvedených vrcholových strategických cílů a vizí v oblasti ochrany obyvatelstva, jejichž záměrem je zajištění trvalého a kvalitativně se zlepšujícího systému ochrany života, zdraví a majetku občanů, je nutno se zaměřit zejména na následující klíčové priority:

- I. Širší zapojení občanů do systému ochrany obyvatelstva cestou zvýšení jejich schopnosti sebeochrany za využití informací a znalostí získaných v rámci plošného a cíleného systému výchovy a přípravy.
- II. Širší zapojení právnických a podnikajících fyzických osob do přípravy na mimořádné události a krizové situace a jejich řešení cestou užší spolupráce s odpovědnými orgány veřejné správy a zvýšeným podílem na realizaci konkrétních úkolů u subjektů představujících zvýšené riziko pro své okolí.
- III. Zvýšení odolnosti a ochrany prvků kritické infrastruktury proti možným rizikům a zajištění širšího zapojení subjektů kritické infrastruktury do procesu přípravy na mimořádné události a krizové situace a jejich řešení.
- IV. Cílená podpora vědy a výzkumu, vývoje, inovací s důrazem na využívání dosažených výsledků v aplikační sféře v rámci systému vzdělávání a přípravy odborníků.
- V. Vyvážené a komplexně využitelné úkoly a nástroje ochrany obyvatelstva umožňující efektivní prevenci a přípravu na mimořádné události a krizové situace a jejich řešení založené na přesně definovaném a zakotveném systému ochrany obyvatelstva.

Plnění jednotlivých priorit bude obsahem „Zprávy o stavu ochrany obyvatelstva v České republice“ (schválena vládou ČR), která bude vydávána v pravidelných tříletých cyklech a bude obsahovat vyhodnocení stávající situace, zhodnocení jednotlivých úkolů z Koncepce, určení úkolů pro následující tříleté období, rozpracování těchto úkolů a stanovení termínů a gescí za jejich zpracování.

3.2.1 Širší zapojení občanů do systému ochrany obyvatelstva cestou zvýšení jejich schopnosti sebeochrany za využití informací a znalostí získaných v rámci plošného a cíleného systému výchovy a vzdělávání

Motiv

Optimalizovat a následně rozvinout stav výchovy a vzdělávání obyvatelstva tak, aby odpovídal aktuální identifikaci a dopadu hrozeb. Tím minimalizovat počet nepřípraveného obyvatelstva, což z dlouhodobého hlediska může přispět ke snižování ztrát na životech a zdraví osob, zvířat, majetku a životním prostředí, a tím snižovat finanční zátěž při samotném řešení mimořádných událostí a krizových situací. Tato příprava musí probíhat komplexně tak, aby každý jedinec věděl, jak předcházet vzniku a dokázal adekvátně reagovat na mimořádné události a krizové situace. K tomu je potřeba připravovat fundované odborníky v dané oblasti.

Cílový stav

Vytvořit funkční systém výchovy a vzdělávání prostupující napříč všemi stupni veřejné správy, s větším zapojením soukromého sektoru i samotného obyvatelstva, jehož výsledkem bude zvýšení schopností v oblasti sebeochrany a aktivního zapojení do řešení mimořádných událostí a krizových situací na všech úrovních.

Systém by se měl skládat z následujících úrovní:

- odborníci zabývající se ochranou obyvatelstva a krizovým řízením,
- učitelé vyučující danou problematiku na školách,
- lektoři realizující projekty preventivně výchovné činnosti,
- obyvatelstvo.

To znamená stanovit práva a povinnosti, pravidla, úkoly a role všech zainteresovaných subjektů, včetně role občana, založené na jeho vrozené touze po bezpečí, jenž ponese svůj díl odpovědnosti vůči sobě samému, svým blízkým a vůči státu. Tento systém bude podpořen právními předpisy a zároveň bude v souladu s metodickou činností státní správy. Funkčním systémem pak zvýšit úroveň znalostí obyvatelstva a odborníků.

Strategie do roku 2030

- vytvořit legislativní, administrativní, materiální a společenské podmínky pro kontinuální systém výchovy a vzdělávání obyvatelstva,
- zefektivnit a zkvalitnit vzdělávání odborníků v oblasti ochrany obyvatelstva a krizového řízení,
- systematizovat nabídku celoživotního vzdělávání v oblasti ochrany člověka za mimořádných událostí a krizových situací,
- stanovit podíl zapojení jednotlivých prvků veřejné správy do systému výchovy a vzdělávání obyvatelstva, včetně zvýšení aktivní účasti soukromých subjektů na samotné realizaci,
- podporovat projekty reagující na aktuální potřeby společnosti,
- stanovit podíl médií na výchově a vzdělávání.

Cílové hodnoty / ukazatele

- zpracovat analýzu zařazení tematiky ochrany obyvatelstva jako nedílné součásti výuky v mateřských, základních a středních školách v rámci předmětu obsahujícího bezpečnostní problematiku (prevence, dopravní výchova, první pomoc, obrana vlasti, ochrana člověka za mimořádných událostí a krizových situací),
- začlenit zásady sebeochrany a vzájemné pomoci při mimořádných událostech a krizových situacích do oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci,
- novelizovat právní předpisy tak, aby se vytýčily jasné mantinely pro aktivní zapojení orgánů veřejné správy a soukromých subjektů do výchovy a vzdělávání obyvatelstva,
- nastavit efektivní systém vzdělávání odborníků definovaný aktualizovanou koncepcí vzdělávání v oblasti krizového řízení.

Předpoklady pro dosažení cílového stavu

- zajištění dlouhodobě stabilního financování,
- přijetí a schválení potřebných právních předpisů,
- personální podpora pro plnění jednotlivých úkolů.

3.2.2 Širší zapojení právnických a podnikajících fyzických osob do přípravy na mimořádné události a krizové situace a jejich řešení cestou užší spolupráce s odpovědnými orgány veřejné správy a zvýšeným podílem na realizaci konkrétních úkolů u subjektů představujících zvýšené riziko pro své okolí

Motiv

Určené právnické a podnikající fyzické osoby by se měly aktivně podílet na minimalizaci rizik provozovaných objektů a nést odpovědnost za jejich bezpečný provoz. Širším zapojením určených právnických a podnikajících fyzických osob do přípravy na mimořádné události a krizové situace dojde ke snížení rizika vyplývajícího z jejich činnosti a k minimalizaci následků vzniklé mimořádné události nebo krizové situace (např. provozovatelé zařízení kategorie IV. podle atomového zákona, provozovatelé zařazení do skupiny B podle zákona o prevenci závažných havárií a provozovatelé vodních děl I. kategorie podle vodního zákona). Hlubší spolupráce mezi určenými právníky a podnikajícími fyzickými osobami a orgány veřejné správy povede ke snížení rizika vzniku mimořádné události a krizové situace. Podíl ministerstev a jiných státních orgánů na úseku ochrany obyvatelstva by měl být realizován prostřednictvím nastavených pravidel, která zohlední potřeby ochrany obyvatelstva a kontrolu jejich dodržování.

Cílový stav

Stanovit proces určení právnických a podnikajících fyzických osob, jejichž povinností bude aktivní zapojení jak do realizace preventivních opatření, tak do likvidace následků případně vzniklé mimořádné události nebo krizové situace, a to nejen v důsledku provozování potenciálně nebezpečné činnosti, ale také z důvodu provozování objektu dotčeného požadavky ochrany obyvatelstva. Zejména pak zvýšit odpovědnost určených provozovatelů nebezpečných objektů a zařízení za bezpečný provoz a zdůraznit jejich podíl na zajištění ochrany obyvatelstva na daném území s využitím nově vytvořených norem a technických předpisů. Důraz bude položen zejména na využívání dostupných moderních technologií k objektivnímu a rychlému informování obyvatelstva o možných hrozbách, již vzniklých mimořádných událostech a krizových situacích i o doporučených postupech při jeho sebeochraně.

Cílem priority je určit množinu právnických a podnikajících fyzických osob, které budou povinny realizovat úkoly ochrany obyvatelstva a svým odpovědným přístupem jak v prostoru svého podnikání, tak i v prostoru, do kterého mohou zasáhnout účinky případné mimořádné události či krizové situace (zóny havarijního plánování, zóny ohrožení), která vznikla v souvislosti s jejich činností, snížit rozsah předpokládaných dopadů.

Strategie do roku 2030

- stanovit povinnosti a způsob zapojení určených právnických a podnikajících fyzických osob a orgánů veřejné správy do přípravy preventivních opatření a likvidace následků případně vzniklé mimořádné události a krizové situace,
- v souladu s prioritou I. zapojit určené právnické a podnikající fyzické osoby do systému výchovy a vzdělávání obyvatelstva,
- zapojit právnické a podnikající fyzické osoby do přípravy právních předpisů a technických norem.

Cílové hodnoty / ukazatele

- určit právnické a podnikající fyzické osoby, jejichž provoz či charakter podnikatelské činnosti potenciálně ohrožuje obyvatelstvo a udržitelný rozvoj území,
- navrhnout právní předpisy a technické normy pro realizaci výše uvedené strategie.

Předpoklady pro dosažení cílového stavu

- schválené právní předpisy a technické normy,
- dostatek odborného personálu pro plnění stanovených úkolů,
- ochota a vzájemný respekt mezi orgány státní správy a určenými právnickým a podnikajícími fyzickými osobami při aplikaci ustanovení právních předpisů a technických norem.

3.2.3 Zvýšení odolnosti a ochrany prvků kritické infrastruktury proti možným rizikům a zajištění širšího zapojení subjektů kritické infrastruktury do procesu přípravy na mimořádné události a krizové situace a jejich řešení

Motiv

Navázat na novelu krizového zákona, která nabyla účinnosti v lednu roku 2011 a zavedla do právního řádu ČR problematiku kritické infrastruktury (proces určení prvků, stanovení práv a povinností subjektů, základy systému ochrany prvků kritické infrastruktury atd.). Tato novela představuje právní základ nezbytný pro zahájení procesu určování prvků kritické infrastruktury. Vzhledem k dosud nejasnému dalšímu postupu ze strany EU, je nezbytné systém ochrany kritické infrastruktury na úrovni ČR dále rozvíjet a zdokonalovat. Zachovat řešení problematiky ochrany kritické infrastruktury na úrovni státní správy, jako jedné ze zásadních oblastí ochrany obyvatelstva.

Cílový stav

Vytvořit a právně ukotvit systém ochrany kritické infrastruktury, který bude vycházet z poznatků získaných v procesu určování prvků kritické infrastruktury a zpracování potřebných plánovacích dokumentů. Dále zohlednit výsledky bezpečnostního výzkumu získané při realizaci jednotlivých projektů zaměřených na další rozvoj konkrétních požadavků na ochranu prvků kritické infrastruktury. Vzhledem ke strategickému významu určených prvků kritické infrastruktury pro bezpečnost ČR, je nezbytné jednoznačně stanovit dostatečná a závazná pravidla pro realizaci konkrétních oblastí ochrany kritické infrastruktury (fyzická, kybernetická, personální atp.). Dále pak přizpůsobit systém efektivnější formě spolupráce mezi subjekty kritické infrastruktury a orgány státní správy a tím napomoci dalšímu rozvoji této nové oblasti.

Strategie do roku 2030

- revidovat odvětví kritické infrastruktury (např. doplnit problematiku kybernetické bezpečnosti) tak, aby jednoznačně odrážela aktuální a analyzované hrozby,
- aktualizovat stávající právní předpisy v souladu s požadavky v oblasti ochrany kritické infrastruktury a identifikovanými hrozbami,
- vytvořit sadu prováděcích právních předpisů nebo technických norem, které by dostatečným a závazným způsobem upravovaly problematiku ochrany kritické infrastruktury ve všech požadovaných oblastech (fyzická, kybernetická, personální, atp.) a tím zvýšily odolnost určených prvků kritické infrastruktury i v návaznosti na dostupnost nových technických prostředků,
- zavést a prosadit povinný způsob efektivní výměny informací a zkušeností mezi orgány státní správy a subjekty kritické infrastruktury za využívání dostupných systémů a nových technologií (např. ITS),
- zapojit v širším měřítku subjekty kritické infrastruktury do přípravy legislativních a metodických dokumentů a do systému výchovy a vzdělávání,
- analyzovat možné požadavky subjektů kritické infrastruktury na širší podporu ze strany státní správy,
- pravidelně informovat vládu a jednotlivé ústřední správní úřady o dění v oblasti kritické infrastruktury.

Cílové hodnoty / ukazatele

- prováděcí právní předpisy, standardy nebo technické normy pro jednotlivá odvětví kritické infrastruktury,
- platforma pro výměnu informací a zkušeností,
- novelizované nařízení vlády č. 432/2010 Sb., o kritériích pro určení prvků kritické infrastruktury,
- analýza potřeb dalšího rozvoje oblasti kritické infrastruktury.

Předpoklady pro dosažení cílového stavu

- schválení požadovaných prováděcích právních předpisů, standardů nebo technických norem,
- dostatečná podpora pro rozvoj této problematiky ze strany ministerstev a jiných ústředních správních úřadů,
- ochota a vzájemný respekt mezi orgány státní správy a subjekty kritické infrastruktury k realizaci požadovaných úkolů a cílů.

3.2.4 Cílená podpora vědy a výzkumu, vývoje, inovací s důrazem na využívání dosažených výsledků v aplikační sféře a v rámci systému vzdělávání a přípravy odborníků

Motiv

Zintenzivnit spolupráci mezi orgány státní správy, výzkumnými pracovišti, akademickou obcí a aplikační sférou a zvýšit tak využitelnost dosažených výsledků a podpořit adaptabilitu bezpečnostního systému ČR na narůstající variabilitu a komplexitu hrozeb.

Cílový stav

Zefektivnit využívání výstupů výzkumné, vývojové a inovační činnosti ve prospěch podpory ochrany obyvatelstva. Prostřednictvím diskuze mezi orgány státní správy, zástupci výzkumných pracovišť, akademické obce a aplikační sféry zajistit reálné směřování oblastí výzkumu.

Strategie do roku 2030

- podporovat společnou účast výzkumných pracovišť, akademické obce a aplikační sféry na realizaci výzkumných, vývojových a inovačních aktivit poptávaných orgány státní správy,
- posilovat mezioborový přístup výzkumné, vývojové a inovační podpory ochrany obyvatelstva,
- zapojovat zástupce výzkumných pracovišť, akademické obce a aplikační sféry do pracovních skupin participujících na tvorbě strategických a koncepčních dokumentů upravujících problematiku výzkumné, vývojové a inovační podpory ochrany obyvatelstva,
- iniciovat vytvoření společné komunikační platformy určené pro řešení věcné spolupráce mezi orgány státní správy, zástupci výzkumných pracovišť, akademické obce a aplikační sféry a podporovat její činnost,
- zvýšit zapojení do mezinárodních výzkumných aktivit v předmětné oblasti,
- zefektivnit propagaci výstupů výzkumné, vývojové a inovační činnosti a vzájemnou komunikaci mezi aktéry předmětné problematiky prostřednictvím odborného periodika a setkávání odborné veřejnosti na mezinárodní úrovni,
- provést analýzu objektivní reality ve vztahu k variabilitě a komplexitě hrozeb.

Cílové hodnoty / ukazatele

- vytvoření společné komunikační platformy určené pro řešení věcné spolupráce mezi orgány státní správy, zástupci výzkumných pracovišť, akademické obce a aplikační sféry,
- společné projekty výzkumných pracovišť, akademické obce a aplikační sféry,
- odborné periodikum pro publikaci výstupů výzkumné, vývojové a inovační podpory ochrany obyvatelstva a mezinárodní konference,
- výstupy bezpečnostního výzkumu využívané aplikační sférou,
- účast zástupců výzkumných pracovišť, akademické obce a aplikační sféry na tvorbě strategických a koncepčních dokumentů.

Předpoklady pro dosažení cílového stavu

- spolupráce mezi výzkumnými pracovišti, zástupci akademické obce a aplikační sféry zohlednit při přípravě průřezových programů bezpečnostního výzkumu,
- součinnost mezi výzkumnými pracovišti, akademickou obcí a aplikační sférou.

3.2.5 Vyvážené a komplexně využitelné úkoly a nástroje ochrany obyvatelstva umožňující efektivní prevenci a přípravu na mimořádné události a krizové situace a jejich řešení založené na přesně definovaném a zakotveném systému ochrany obyvatelstva

Motiv

Stanovit materiální, technické, organizační a legislativní podmínky pro přípravu a realizaci opatření zaměřených do oblasti minimalizace rizika vzniku a rozsahu následků mimořádných událostí nebo krizových situací. Přizpůsobit stávající úkoly na rizika a hrozby a zvýšit připravenost systému ochrany obyvatelstva na řešení mimořádných událostí nebo krizových situací.

Cílový stav

Optimalizovat systém ochrany obyvatelstva, který bude schopen adekvátně reagovat jak na existující, tak na nově poznané (pojmenované, určené) hrozby s cílem těmto hrozbám přecházet a být připraven na jejich odvrácení a minimalizaci z nich vyplývajících rizik. Řešit následky vzniklých mimořádných událostí a krizových situací s využitím standardních opatření a zvýšený důraz klást na sebeochranu obyvatelstva. Přitom vycházet z platné legislativy, existujících koncepčních a strategických materiálů, stejně tak jako ze základního dokumentu mezinárodního humanitárního práva – Ženevských úmluv. Nastavit systém spolupráce mezi orgány veřejné správy se soukromým sektorem s cílem zkvalitnění jednotlivých plánovacích dokumentů. Cílovým stavem rozhodně není přenos kompetencí do struktur, které nejsou řízeny a kontrolovány orgány státní správy a privatizace bezpečnostních činností.

Strategie do roku 2030

- vytvořit analýzu hrozeb pro území ČR využitelnou pro zpracování bezpečnostní dokumentace,
- vydefinovat jednotlivé úkoly ochrany obyvatelstva, nastavit jejich rozsah a obsah; formy a způsoby plnění těchto úkolů zakotvit v právních předpisech,
- aktualizovat právní předpisy a technické normy pro plnění úkolů v oblasti ochrany obyvatelstva, v případě potřeby zpracovat nové,
- posílit podíl nestátních neziskových organizací při plnění úkolů ochrany obyvatelstva pod koordinací HZS ČR,
- posílit roli jednotek sboru dobrovolných hasičů obcí při plnění úkolů ochrany obyvatelstva,
- soustavně posilovat akceschopnost složek IZS v jejich rychlé reakci na různé druhy mimořádných událostí a krizových situací s cílem efektivního a rychlého provedení záchranných prací.

Cílové ukazatele / hodnoty

- analýza hrozeb pro území ČR,
- revize právních předpisů a jejich následná aktualizace,
- stanovení úkolů a směřování ochrany obyvatelstva vyplývajících z analýzy hrozeb a jejich zapracování do právních předpisů a technických norem,
- pravidelné vyhodnocování stavu a plnění úkolů ochrany obyvatelstva.

Předpoklady pro dosažení cílového stavu

- stabilní a dlouhodobé financování úkolů ochrany obyvatelstva,
- stabilizovaný odborný personál pro plnění úkolů,
- přijetí aktualizovaných právních předpisů a nových technických norem.

4. Koncepce rozvoje významných oblastí ochrany obyvatelstva

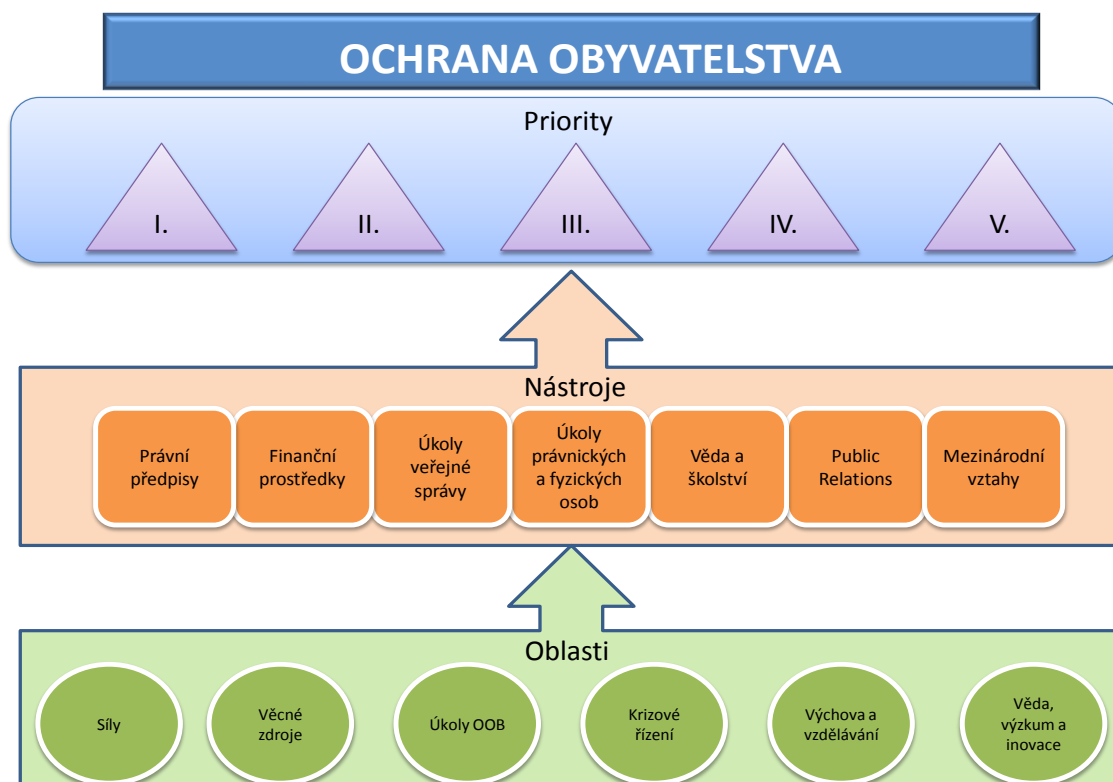
Pro účely zpracování Koncepce a k identifikaci nezbytných úkolů byl zvolen postup nastavení základních oblastí ochrany obyvatelstva, které jsou následně popsány prostřednictvím shodné sady nástrojů. Základními oblastmi ochrany obyvatelstva jsou:

- síly,
- věcné zdroje,
- úkoly ochrany obyvatelstva,
- krizové řízení,
- výchova a vzdělávání a
- věda a výzkum, vývoj, inovace.

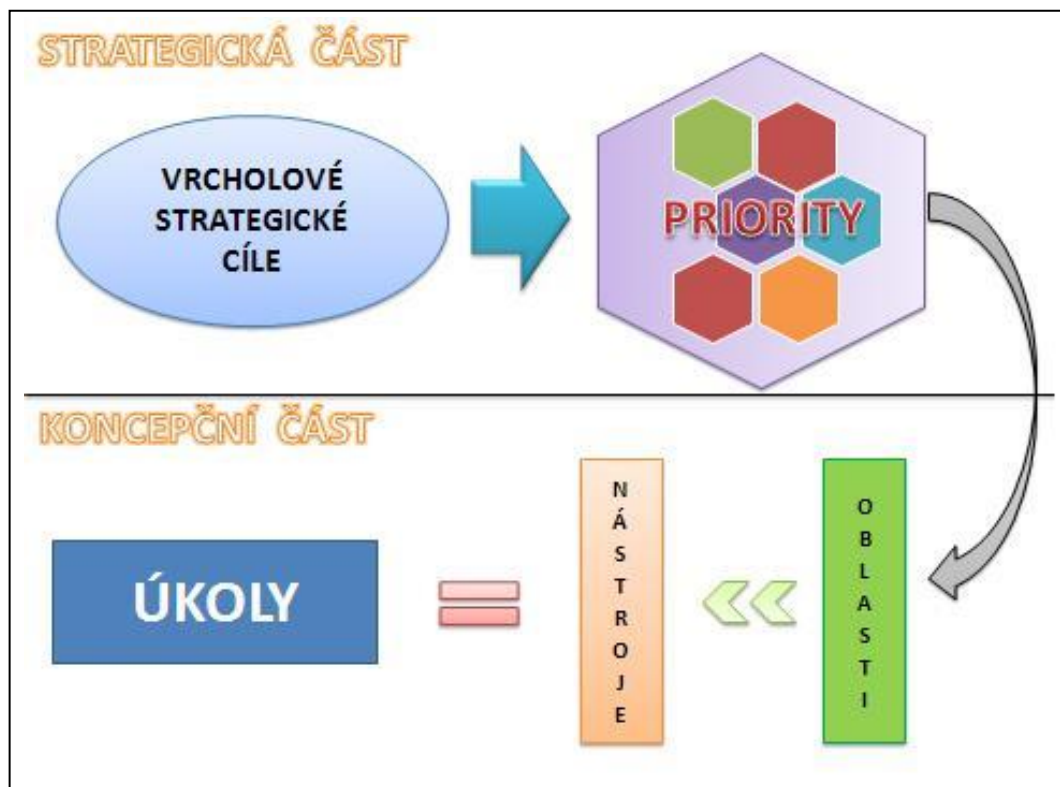
Každá z oblastí je pak detailně rozpracována prostřednictvím následujících nástrojů:

- právní předpisy,
- finanční prostředky,
- úkoly veřejné správy,
- úkoly právníků a fyzických osob,
- věda a školství,
- public relations a
- mezinárodní vztahy.

Výsledkem rozpracování a porovnání jednotlivých oblastí jsou pak identifikované úkoly, které jsou popsány v závěrečné části Koncepce a sledují naplňování vrcholových strategických cílů a priorit ochrany obyvatelstva. Pro zjednodušení je možné uvést následující schémata vzájemných vazeb:

Obr. č. 12 – Schéma vzájemných vazeb a vlivů

Obr. č. 13 – Zobrazení vzájemných vazeb jednotlivých částí Koncepte

4.1 Síly

Pro efektivní řešení mimořádných událostí a krizových situací je nezbytné disponovat dostatečným množstvím odborně vyškoleného personálu, který bude schopen svých znalostí aktivně využít za účelem minimalizace dopadů události. Stěžejní silami pro řešení mimořádných událostí a krizových situací jsou zejména:

- základní složky IZS,
- ostatní složky IZS,
- členové příslušných krizových štábů,
- právnické a podnikající fyzické osoby,
- nestátní neziskové organizace a
- dobrovolníci.

Činnost jednotlivých sil je možno rozdělit do nasazení v rámci následujících stupňů řízení:

- strategická (na úrovni představitele správního orgánu v daném území podporovaného krizovým štábem),
- operační (na úrovni spolupráce operačních středisek základních složek IZS koordinované operačním a informačním střediskem IZS) a
- taktická (na úrovni velitele zásahu řídicího zásah a koordinujícího složky IZS).

IZS je vybudován k přípravě a provádění záchranných a likvidačních prací při mimořádných událostech a krizových situacích, což je jeden z úkolů ochrany obyvatelstva. Jde o systém spolupráce složek IZS a jejich koordinovaný postup při přípravě a řešení mimořádných událostí a krizových situací.

Uvedeným činnostem za mimořádných událostí a krizových situací (jakými jsou např. povodně), musí odpovídat organizace práce složek IZS s důrazem na následující zásady:

- posílení řízení uvnitř složek se zaměřením na operativnost nasazení sil a prostředků,
- správné a situaci odpovídající rozhodování řídicích struktur složek IZS na základě možností získaných průzkumem a sběrem informací,
- zodolněné komunikační cesty pro předávání pokynů a informací řídicím strukturám.

Právní předpisy

Všechny základní složky IZS a část ostatních složek mají vlastní „složkové“ zákony, které vymezují zaměření jejich činnosti, úkoly, práva a povinnosti. Těmito právními předpisy jsou:

- zákon č. 238/2000 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (zákon o IZS)
- zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 374/2011 Sb., o zdravotnické záchranné službě, ve znění pozdějších předpisů

Činnost představitelů veřejné správy při tzv. strategickém řízení záchranných a likvidačních prací a obsah činnosti krizových štábů je pak definována krizovým zákonem, prováděcím právním předpisem k němu a v neposlední řadě příslušnou směrnicí Ministerstva vnitra.

Z pohledu zapojení dobrovolníků je stěžejním právním předpisem zákon č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů (zákon o dobrovolnické službě), ve znění pozdějších předpisů.

Současná právní úprava je až na některé drobnosti vyhovující a pokrývá potřeby řešení mimořádných událostí a krizových situací. Pozornost je třeba věnovat zejména praktické aplikaci zákonných ustanovení a využívání možností, které stávající systém nabízí. Určitá pozornost by do budoucna mohla být věnována zejména precizaci zapojení nestátních neziskových organizací a dobrovolníků do systému řešení mimořádných událostí nebo krizových situací. Jedná se zejména o vytvoření optimálního systému komunikace a výměny informací mezi složkami IZS, krizovými štáby a nestátními neziskovými organizacemi a dobrovolníky.

Finanční prostředky

Činnost jednotlivých složek IZS nebo členů krizových štábů je hrazena z vlastních rozpočtů orgánů veřejné správy. Všechny základní složky a některé ostatní složky IZS (např. AČR nebo obecní/městská policie) nemohou nárokovat finanční prostředky z titulu provádění záchranných prací v rámci IZS, protože tato činnost vyplývá z jejich poslání, které je definováno právními předpisy, jež zároveň stanoví finanční zabezpečení této činnosti. Působností těchto složek v IZS není dotčen způsob jejich financování. U ostatních složek IZS, které nemají žádný zvláštní právní předpis, je jejich financování řešeno zejména formou dotací Ministerstva vnitra a krajských úřadů.

Činnost nestátních neziskových organizací je odkázána na financování formou příspěvků a grantů, které jsou poskytovány z rozpočtových kapitol jednotlivých ministerstev a ústředních správních úřadů. Ministerstvo vnitra poskytuje ze své rozpočtové kapitoly finanční prostředky pro nestátní neziskové organizace nejen na úseku IZS, ale také krizového řízení, ochrany obyvatelstva a dobrovolnické služby.

Úkoly veřejné správy

Úkoly jednotlivých orgánů státní správy a samosprávy jsou definovány ve výše uvedených právních předpisech. V rámci systému ochrany obyvatelstva hrají stěžejní roli ministerstva a jiné ústřední správní úřady, orgány kraje (zejména hejtman a krajský úřad), orgány obce (zejména starosta a obecní úřad). Pro adekvátní řešení mimořádné události nebo krizové situace je pak nezbytná odpovídající akceschopnost složek IZS, která je závislá zejména na koordinační roli HZS ČR. Tato záležitost je realizována zejména prostřednictvím tzv. typových činností složek IZS pro společný zásah. Do budoucna se dá očekávat rozšíření počtu vydaných typových činností a to zejména s ohledem na řešení „nestandardních“ zásahů, u kterých není přesně stanoveno, jakým způsobem se postupuje. Nezbytným prvkem odborné přípravy personálu složek IZS na centrální, krajské i obecní úrovni budou i nadále společná cvičení a pracovní setkání složek IZS, na kterých budou prověřovány stanovené typové činnosti.

Úkoly právnických a fyzických osob

Konkrétní úkoly právnických a fyzických osob jsou definovány ve výše uvedených právních předpisech. Jako důležitý institut využitelnosti schopností právnických a podnikajících osob je zejména povinnost poskytnutí osobní nebo věcné pomoci, případně možnost nařízení pracovní pomoci či pracovní výpomoci.

Velkou pozornost je nutné v rámci akceschopnosti věnovat širšímu zapojení nestátních neziskových organizací a dobrovolníků. Za celou dobu existence IZS se nepodařilo jednoznačným způsobem právně zakotvit povinnost zaměstnavatelů uvolňovat své zaměstnance pro výkon dobrovolnické činnosti nebo činnosti v nestátních neziskových organizacích. Už v předchozí koncepci bylo konstatováno, že tuto záležitost není možné řešit tzv. „pozitivní diskriminací“ zaměstnanců, která by je v rámci pracovního procesu znevýhodnila. Řešením je naopak motivace zaměstnavatelů, a to zejména formou daňových úlev za nepřítomnost zaměstnance z důvodu zapojení do provádění záchranných a likvidačních prací nebo dobrovolnické činnosti při mimořádné události nebo krizové situaci.

Věda a školství

V rámci vzdělávacích aktivit jednotlivých úrovní řízení je potřeba dbát na důkladné vysvětlování úkolů a povinností všech stupňů řízení, jejich vzájemnou vazbu, místo a úlohu složek IZS, koordinační roli HZS ČR a využívání zpracovaných typových činností. Velkou pozornost je potřeba věnovat praktické výuce odborného personálu složek IZS a orgánů veřejné správy a to zejména ve formě pravidelných kurzů např. k získání odborné způsobilosti. Problematika složek IZS při řešení mimořádných událostí a krizových situací, je součástí zpracovaných modulů k problematice bezpečnosti, které jsou určeny jako studijní materiál pro zaměstnance státní správy a samosprávy v rámci vzdělávání odborníků v krizovém řízení.

Určitým problémem v rámci systému vzdělávání představuje roztržitost a nekoordinovanost výuky budoucích odborníků na vysokých školách. Zároveň je potřeba zlepšit také „zpětnou vazbu“ praxe do vyučované teorie tak, aby byly studentům poskytovány vždy aktuální a moderní postupy v oblasti řešení mimořádných událostí a krizových situací.

Public Relations

Důvěra veřejnosti ve schopnosti složek IZS a obecně v činnosti orgánů odpovědných za řešení mimořádných událostí a krizových situací je dlouhodobě na vysoké úrovni. Důvodem je fakt, že zejména práce složek IZS je „prakticky vidět“ v každodenním životě. V této oblasti není potřeba žádných zásadních změn a zásahů do již fungujícího systému. Do následujícího období je potřeba pouze pokračovat v započatých činnostech a udržovat důvěru obyvatelstva na odpovídající úrovni.

Mezinárodní vztahy

Základním dokumentem EU upravujícím mezinárodní vztahy v oblasti civilní ochrany je Mechanismus civilní ochrany Společenství¹ (Mechanismus). Tento dokument průřezově řeší veškeré oblasti zahrnuté do této koncepce a do plnění úkolů civilní ochrany v rámci Mechanismu je zapojeno na tři desítky států.

Na základě tohoto rozhodnutí byla stanovena prováděcí pravidla o vytvoření Mechanismu na podporu zesílené spolupráce při asistenčních zásazích v oblasti civilní ochrany a byly jím zavedeny tzv. Moduly civilní ochrany (Moduly). Tyto Moduly byly prakticky využity při řešení mimořádných událostí a krizových situací nejen na území EU. Moduly jsou jednotky vytvořené z vnitrostátních

¹ Rozhodnutí Komise 2004/277/ES (respektive 2010/481/EU), Euratom ze dne 29. prosince 2003, kterým se stanovují prováděcí pravidla k rozhodnutí Rady 2001/792/ES (respektive 2007/779/ES), Euratom ze dne 23. října 2001, kterým se zavádějí mechanismy Společenství k usnadnění zesílené spolupráce při pomocných zásazích civilní ochrany

zdrojů jednoho nebo více členských států, které na základě dobrovolnosti představují příspěvek ke schopnosti rychlé reakce civilní ochrany.

ČR nabízí Moduly zaměřené na řešení následků povodní, zřícených budov, CBRN havárií a zdravotnický modul. Do budoucna se předpokládá širší zapojení ČR do účasti v jednotlivých Modulech a zapojení do projektů spolufinancovaných ze zdrojů EU pro výcvik a školení členů Modulů a osob předurčených pro mezinárodní záchranné operace.

Základním dokumentem NATO je Strategická koncepce. V současné době platná Strategická koncepce NATO, přijatá na Lisabonském Summitu NATO v listopadu roku 2010, poskytuje cíle, které budou vymezeny v příští fázi směřování NATO. Z tohoto dokumentu vychází i Ministerská směrnice civilního nouzového plánování, která stanovuje prioritní činnosti a působnosti většinou na tři roky. Platnost stávajícího dokumentu končí v roce 2013 a nový dokument na další období se nachází v přípravné fázi.

Pro využití sil a prostředků lze v rámci NATO využít Koordinační středisko pro řešení mimořádných událostí (EADRCC), jehož hlavním úkolem je koordinace odezvy členských států NATO a partnerských států na mimořádné události v rámci Euro-atlantické oblasti.

Na základě Rezoluce Valného shromáždění Organizace spojených národů (OSN) na posílení efektivity a koordinace mezinárodní pomoci vyhledávacími a záchrannými týmy ze zřícených budov je realizována významná spolupráce ČR s Úřadem OSN pro koordinaci humanitárních záležitostí (UN OCHA) a s mezinárodní poradní skupinou pro záchranné a vyhledávací práce (INSARAG). V rámci této spolupráce dochází ke klasifikaci speciálních vyhledávacích a záchranných týmů, výměně zkušeností, stanovení koordinačních struktur a školení osob předurčených pro mezinárodní záchranné operace při řešení následků mimořádných událostí a krizových situací, zejména zemětřesení ve světě. Do budoucna se předpokládá pokračování těchto aktivit ČR v rámci INSARAG a širší zapojení zejména do systému vyhodnocení a koordinace během mimořádných událostí a krizových situací (UNDAC).

Velká pozornost je kladena zejména na spolupráci s partnery - nevládní organizace, agentury OSN a mezinárodní organizace, jako je Mezinárodní výbor Červeného kříže a Mezinárodní federace Červeného kříže a Červeného půlměsíce.

4.2 Věcné zdroje

Úspěšné zvládnutí a vyřešení mimořádné události nebo krizové situace není možné bez kvalitního materiálního a věcného vybavení. Z tohoto důvodu jsou složky IZS dlouhodobě vybavovány potřebnou technikou a materiálem. Věcné zdroje složek IZS jsou určeny pro „běžné“ mimořádné události a krizové situace. Pro potřeby využívání „speciálních“ zdrojů jsou vytvářeny v systému hospodářských opatření pro krizové stavy pohotovostní zásoby. Za krizových situací se dále využívá zejména potenciál právnických a podnikajících fyzických osob nebo systém hmotných rezerv v majetku státu. K dispozici jsou také další věcné zdroje v majetku státu, k nimž mají příslušnost hospodařit ústřední správní úřady (nad rámec IZS). Pro účely řešení vojenských krizových situací je možno využít systém hospodářské mobilizace.

Složky IZS plní také úkoly spojené s cíli civilní obrany tak, jak je definují tzv. Ženevské protokoly, kde je uveden jeden z hlavních cílů – zmírnit následky dopadů živelních pohrom a jiných mimořádných událostí a krizových situací na obyvatelstvo a infrastrukturu a služby zabezpečující jejich přežití. K uvedeným činnostem za mimořádných událostí a krizových situací musí odpovídat organizace práce uvedených složek IZS v období jejich řešení. Důraz by měl být v budoucnosti kladen především na dodržení následujících zásad:

- speciální vybavení technikou odolnou vůči těžkým přírodním podmínkám, spolehlivou a bezpečnou pro obsluhu z řad složek a zachraňované a při tom dostatečně výkonnou a moderní,
- kvalitní a živelním pohromám odolné zázemí soustředění sil nebo prostředků nebo skladových prostor složek IZS, které umožní nasazení na území ČR v přijatelných časových relacích,
- rychlou možnost přeskupování sil a prostředků pro výkon potřebných činností v návaznosti na rychlé změny v průběhu mimořádných událostí či krizových situací.

Uvedené zásady ve vybavení složek IZS musí také splňovat podmínku společenské míry rizika z mimořádných událostí a krizových situací, být v relaci přijatelných nákladů tzn. splňovat vyvážený poměr vynaložených prostředků na fungování a pořízení k účinku a možnosti ovlivnit rizika vzniklá z velkých mimořádných událostí a krizových situací.

Právní předpisy

Současný systém hospodářských opatření pro krizové stavy je definovaný zákonem č. 241/2000 Sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (zákon o HOPKS) a představuje relativně samostatný systém, který je vzájemně propojen s ostatními prvky bezpečnostního systému ČR, a který má přesně vymezené místo a účel v oblasti přípravy a přijetí opatření po vyhlášení krizových stavů. Tento systém je možné podle zákona o IZS využít také pro provádění záchranných a likvidačních prací. Jeho funkčnost již byla několikrát prověřena a není potřeba jej žádným zásadním způsobem měnit či upravovat.

Finanční prostředky

Veškeré věcné zdroje v majetku státu jsou pořizovány z finančních prostředků jednotlivých kapitol státního rozpočtu. Každý resort je pak odpovědný za pořizování věcných zdrojů pro síly spadající do jeho přímé působnosti. Specifickou roli v rámci pořizování věcných zdrojů zastává Správa státních hmotných rezerv, která vytváří zásoby pro podporu činnosti složek IZS, ochrany obyvatelstva a pro podporu výkonu státní správy. Tyto činnosti zajišťuje Správa státních hmotných rezerv v součinnosti s ostatními ústředními správními úřady v rámci systému hospodářských opatření pro krizové stavy.

Odborně příslušné ústřední správní úřady v rámci své gesce posuzují veškeré možnosti zajištění požadavků na věcné zdroje a teprve na tomto základě formulují optimalizované potřeby na vytvoření státních hmotných rezerv, které uplatňují v rámci plánovacího cyklu. Požadavky jsou následně projednány v bezpečnostních strukturách ČR. Takto projednané potřeby realizuje Správa státních hmotných rezerv v rámci svého rozpočtu.

Základním dokumentem pro tvorbu státních hmotných rezerv a plánování finančních prostředků je Plán vytváření a udržování státních hmotných rezerv k zajištění bezpečnosti ČR na příslušné dvouleté období.

Pro účelné vynakládání finančních prostředků je nezbytné detailní plánování požadavků jednotlivých ministerstev a ústředních správních úřadů v souladu s analýzou možných hrozeb a pravděpodobností jejich vzniku.

V souvislosti s významnými rozpočtovými omezeními v rozpočtech, zejména základních složek IZS, je v současné době narušen systém obměny a údržby jejich techniky. Dochází k jejímu stárnutí a kumulaci nákladů na její opravy a údržbu do budoucna. Výpadek je v současné době částečně nahrazován čerpáním zdrojů ze strukturálních fondů EU. Do budoucna je však nutné se více zaměřit na vybudování dlouhodobého systému obměny techniky s využitím jak národních, tak i mezinárodních finančních zdrojů.

Úkoly veřejné správy

Zákon o HOPKS je koncepčně zpracován a provázán se krizovým zákonem a úkoly státní správy v oblasti hospodářských opatření pro krizové stavy jsou rozděleny do čtyř úrovní řízení:

- role a úkoly vlády,
- role a úkoly ministerstev a jiných ústředních správních úřadů a České národní banky,
- role a úkoly orgánů kraje a
- role a úkoly orgánů obce s rozšířenou působností.

Jednotlivé úrovně jsou popsány odpovídajícím způsobem a v praktické realizaci se nevyskytují nedostatky. Po zkušenostech z řešení celé řady krizových situací je možné systém označit za funkční a vyhovující.

Za účelem efektivní výměny informací a zkušeností mezi orgány státní správy a samosprávy je vytvořen systém pravidelných porad umožňující na pracovní úrovni řešení aktuálních otázek v oblasti hospodářských opatření pro krizové stavy, ale i částečně v oblasti krizového řízení.

Pozornost by se měla více věnovat vytvářeným informačním systémům pro podporu hospodářských opatření pro krizové stavy tak, aby měly i nadále odpovídající úroveň uživatelské podpory a byly nadále rozvíjeny zejména s ohledem na uživatelskou přívětivost. Do budoucna je potřeba přihlédnout k možným úpravám těchto informačních systémů a položit důraz na vytvoření technologických podmínek k zajištění jejich odolnosti a bezpečnosti a komplexnosti informací o věcných zdrojích v majetku státu, v majetku právnických a podnikajících fyzických osob a ve státních hmotných rezervách.

Úkoly právnických a fyzických osob

Úkoly jsou definovány v rámci výše uvedených právních předpisů. Jako důležitý nástroj je možné jmenovat zejména povinnost právnických a fyzických osob poskytnout věcný prostředek potřebný k řešení krizové situace. Právnické a fyzické osoby jsou dále povinny poskytnout věcnou pomoc při řešení mimořádných událostí. Instituty „poskytnutí věcných prostředků“ a „poskytnutí věcné pomoci“ se v praxi osvědčily jako účinné nástroje k odstranění následků mimořádné události nebo krizové situace.

Věda a školství

V rámci vzdělávacích aktivit jednotlivých úrovní řízení je potřeba dbát na důkladné vysvětlování úkolů a povinností všech stupňů řízení, vzájemnou vazbu mezi systémem hospodářských opatření pro krizové stavy, systémem krizového řízení a IZS. Problematika hospodářských opatření pro krizové stavy, ale také řešení mimořádných událostí a krizových situací, je součástí zpracovaných modulů k problematice bezpečnosti, které jsou určeny jako studijní materiál pro zaměstnance státní správy a samosprávy v rámci vzdělávání odborníků v krizovém řízení.

Public Relations

Vzhledem k charakteru této oblasti je kvalitní zajištění public relations velmi problematické a omezuje se prakticky na „pouhé“ ukázky techniky na různých veletrzích, výstavách nebo v rámci cvičení. I přesto se v minulých letech výrazně rozšířily aktivity jednotlivých složek IZS v prezentaci a praktických ukázkách vlastní techniky, čímž bylo dosaženo širšího povědomí veřejnosti o jejich vybavení a schopnostech. Z evropského průzkumu na téma ochrana obyvatelstva (Special Eurobarometer 383) však stále vyplývá určitá obava veřejnosti z nedostatečného vybavení členských států EU potřebnými prostředky.

V této oblasti je nezbytné zvýšit povědomí veřejnosti o možnostech a vybavenosti složek IZS pro zvládání jednotlivých druhů mimořádných událostí a krizových situací. Bude nezbytné věnovat zvýšenou pozornost propagaci činnosti a připravenosti složek IZS jak při přípravě na mimořádné události a krizové situace (propagace pořízení speciální techniky, zapojení do projektů, ukázky, přehlídky, cvičení, preventivně-výchovné akce), tak i při jejich řešení.

Do budoucna bude dále nutné klást velký důraz na popularizaci činností v oblasti pořizování, skladování a využívání zdrojů tak, aby se změnil současný náhled veřejnosti na tyto činnosti jako na pouhé skladování.

Mezinárodní vztahy

Pro účely řešení mimořádných událostí a krizových situací je možno využít také prostředků členských a partnerských států EU a NATO, jak již bylo popsáno v oblasti síly. Jedná se zejména o využívání strukturálních fondů EU k nezbytné obnově prostředků složek IZS a dále také využívání finančního nástroje Mechanismu, který spolufinancuje technické vybavení Modulů a jejich zapojení do mezinárodních záchranných operací. V případě, že je vyžadováno omezené množství sil a prostředků, většinou nejsou EU a NATO aktivovány a je využito bilaterálních smluv se sousedními státy.

Do budoucna lze očekávat širší aktivitu EU v oblasti soustředění jednotných prostředků a jejich nasazování pro řešení mimořádných událostí a krizových situací nejen na území EU. Koordinací nasazení těchto prostředků by byla pověřena přímo EU.

4.3 Úkoly ochrany obyvatelstva

Ochrana obyvatelstva představuje plnění úkolů v oblasti plánování, organizování a výkonu činností za účelem předcházení vzniku, zajištění připravenosti na mimořádné události a krizové stavy a jejich řešení; ochranou obyvatelstva je dále plnění úkolů civilní obrany. Jedná se tedy o plnění úkolů v souvislosti s ochranou života, zdraví, majetku a životního prostředí při mimořádných událostech a krizových situacích jak nevojenského, tak vojenského charakteru.

Plnění úkolů ochrany obyvatelstva za stavu ohrožení státu a válečného stavu se zásadně neliší od plnění úkolů za mírového stavu. Tyto jsou rozšířeny o specifické úkoly vyplývající z Ženevských úmluv z 12. srpna 1949 a k nim přijatých dodatkových protokolů. Další specifika pak vyplývají z operační přípravy státního území rozpracované resortem Ministerstva obrany.

Při plnění úkolů ochrany obyvatelstva a provádění záchranných a likvidačních prací za stavu ohrožení státu nebo válečného stavu se složky IZS řídí pokyny Ministerstva vnitra.

Právní předpisy

Úkoly ochrany obyvatelstva jsou legislativně řešeny zejména zákonem o IZS (viz obr. č. 2), který mimo jiné vymezuje působnost a pravomoc státních orgánů a orgánů územních samosprávných celků, práva a povinnosti právnických a fyzických osob při přípravě na mimořádné události a při záchranných a likvidačních pracích a při ochraně obyvatelstva před a po dobu vyhlášení krizových stavů. Zároveň zákon stanoví základní rozsah úkolů a působností v systému ochrany obyvatelstva, který je definován jako plnění úkolů civilní ochrany, zejména varování, evakuace, ukrytí a nouzové přežití obyvatelstva a další opatření k zabezpečení ochrany jeho života, zdraví a majetku. Současná definice však zdaleka neodráží všechny úkoly, které jsou v běžné praxi řešeny mimořádných událostí a krizových situací realizovány. Jedná se například o problematiku informování obyvatelstva o vzniku mimořádné události či krizové situace nebo preventivně výchovnou činnost. Zákon poměrně explicitně vymezuje rozsah těchto úkolů, čímž je do budoucna dosti svazující a jeho využití v praxi je obtížnější. Řešením je respektování komplexní definice ochrany obyvatelstva, která odstraní výše uvedené nedostatky a bude reflektovat současné trendy a bude natolik pružná, aby bylo její praktické využívání zajištěno na delší časové období bez nutnosti dodatečné novelizace. Zároveň bude tato definice respektovat další úkoly v gesci jednotlivých orgánů veřejné správy tak, jak jsou definovány zvláštními právními předpisy.

Ze stejného důvodu bude nutné vypracovat nový prováděcí právní předpis, který nahradí stávající vyhlášku č. 380/2002 Sb., k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva. Tento předpis bude revidovat stávající úkoly ochrany obyvatelstva a zároveň popíše úkoly nové, které jsou již dnes prakticky realizovány. V rámci procesu zpracování bude nutné také zohlednit technologický vývoj a jeho praktické začlenění do stávajících úkolů ochrany obyvatelstva, které koncepčně zastaraly, neboť se opírají o praxi v organizaci civilní ochrany minulého století spjatou s obdobím tzv. studené války.

Kompetence a oprávnění orgánů státní správy je nutno rozšířit o kontrolní mechanismy u objektů představujících potenciální hrozbu pro své okolí (viz odstavec „úkoly veřejné správy a úkoly právnických a fyzických osob“) a vydefinovat povinnosti pro provozovatele těchto subjektů k přípravě a realizaci vybraných úkolů ochrany obyvatelstva.

AČR vyčleňuje své síly a prostředky pro IZS k provedení záchranných a likvidačních prací v rámci ostatních úkolů AČR podle zákona č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Síly a prostředky AČR určené pro ochranu obyvatelstva a k provedení záchranných a likvidačních prací jsou uvedeny v Ústředním poplachovém plánu IZS na základě Rámcové dohody o spolupráci mezi Ministerstvem vnitra a Ministerstvem obrany a Dohody o plánované pomoci na vyžádání uzavřené

mezi Ministerstvem vnitra - generálním ředitelstvím HZS ČR a Ministerstvem obrany - Generálním štábem AČR. V případě vyhlášení stavu ohrožení státu nebo válečného stavu nebudou vyčleněné síly AČR v Ústředním poplachovém plánu dostupné, a to vzhledem k tomu, že jsou primárně určeny pro vedení nebo zabezpečení bojové činnosti.

Problematika plnění úkolů ochrany obyvatelstva za stavu ohrožení státu a válečného stavu a spolupráce jednotlivých odpovědných orgánů není popsána odpovídajícím způsobem. Dílčí nedostatky je nutno řešit na bázi metodických a plánovacích dokumentů.

Finanční prostředky

Pro ochranu obyvatelstva je dnes charakteristické, že je její rozvoj a financování řešeno jako důsledek vyhodnocení vzniklých mimořádných událostí či krizových situací, tedy skokově. Může tak dojít k tomu, že v období, kdy se nevyskytují žádné významné mimořádné události či krizové situace, je systém financování omezován. Restrikce v oblasti finančních prostředků se negativně projevují v systému plánování konkrétních úkolů a při jejich praktické realizaci. Je třeba klást důraz na posílení financování z mimorozpočtových zdrojů a efektivní využívání plánovaně pořizovaných věcných prostředků.

Plánování finančních prostředků pro potřebu řešení stavu ohrožení státu a válečného stavu probíhá podle zákonem definovaných postupů a není potřeba jej upravovat ani měnit.

Úkoly veřejné správy

Jednotlivé úkoly orgánů státní správy a samosprávy jsou uvedeny v právních předpisech a odrážejí praktickou zkušenost z řešení konkrétních mimořádných událostí a krizových situací. Problematika ochrany obyvatelstva je však u orgánů státní správy a samosprávy odsouvána do pozadí jinými, „aktuálními“ problémy. Chybí dostatečné povědomí o důležitosti a hloubce této problematiky, ale také o širí možných dopadů a spoluodpovědnosti za jejich následky. Při řešení úkolů ochrany obyvatelstva na úrovni veřejné správy by mělo být postupováno podle hesla „těžko na cvičišti, lehce na bojišti“, to znamená klást zásadní důraz na prevenci rizik a na procvičování realizace jednotlivých úkolů ochrany obyvatelstva a plnění zákonem stanovených úkolů jednotlivých odpovědných orgánů a jejich představitelů.

Dále je důležité prohloubit spolupráci se spolky, sdruženími a právníckými a fyzickými osobami v obcích a více využívat jejich kapacity a možnosti a tím prakticky přiblížit realizaci jednotlivých úkolů ochrany obyvatelstva těm, kterých se budou bezprostředně dotýkat. Větší pozornost by měla být v území také věnována problematice zdravotně postižených osob a stárnoucí populaci.

V oblasti monitorování (např. hladinová čidla a srážkoměry nebo čidla detekující nebezpečné látky) se jeví jako účelné využít již existující infrastrukturu HZS ČR pro podporu činnosti ostatních ústředních správních úřadů v této oblasti a rozšířit ji o možnost přenosu důležitých informací z těchto čidel k odpovědným orgánům a tím včas informovat o hrozící mimořádné události nebo krizové situaci. Významnou součástí monitorovacích systémů v případě mimořádných událostí a krizových situací většího územního rozsahu je i využití produktů a služeb družicových systémů (např. Galileo; dálkový průzkum Země a služby EMS systému Copernicus). V této oblasti je potřeba také stanovit národní autorizovaný kontaktní bod pro realizaci konkrétních úkolů při prevenci, přípravě a řešení mimořádných událostí a krizových situací.

Úkoly veřejné správy je třeba přizpůsobit konkrétnímu druhu ohrožení a stupni rizika v dané oblasti. Základem pro kvalitní přípravu k plnění jednotlivých úkolů je zejména precizně zpracovaná plánovací dokumentace a analýza možných rizik a ohrožení na území kraje, která musí být v případě čerpání finančních prostředků ze strukturálních fondů EU na zpracování dané dokumentace v souladu s

předběžnými podmínkami fondů EU (zejména s nařízením Společného strategického rámce a splněním podmínek 5.1 Předcházení riziku a jeho řízení).

Vzhledem ke zkušenostem z řešení některých mimořádných událostí a krizových situací v minulých letech (nálezy nebezpečných chemických látek, přívaly sněhu a riziko propadu střech, kontrola odkališť na riziko protržení hrází atp.) je potřeba upravit pravomoci orgánům státní správy (zejména kontrolním orgánům) stanovovat preventivní opatření a vykonávat kontrolu u objektů s potenciálním rizikem vzniku mimořádné události či krizové situace. Zároveň je nezbytné dát HZS ČR pravomoc v přesně vymezených případech (mimořádné úkoly HZS ČR) provést na místě zásah v případě odůvodněného podezření na možný vznik mimořádné události nebo krizové situace.

Speciální kategorii ohrožení představují tzv. „měkké cíle“ (soft targets), které ve svých prostorech sdružují velké množství potenciálně ohroženého obyvatelstva (stadiony, obchodní centra, nádraží atp.). Orgány státní správy nedisponují dostatečným oprávněním komunikovat a dále metodicky řídit provozovatele těchto zařízení, aby byli povinni zajistit nezbytná opatření a úkoly ve vazbě na ochranu obyvatelstva. Řešením je vytvoření ekvivalentu státního požárního dozoru (popřípadě jeho rozšíření) na problematiku plnění úkolů ochrany obyvatelstva. Takovéto objekty je nutné zařadit do kategorie objektů dotčených požadavky ochrany obyvatelstva.

Nepřetržitá pohotovost pro příjem ohlášení vzniku mimořádné události nebo krizové situace je v ČR zajištěna HZS ČR, který provozuje pracoviště pro příjem tísňového volání na jednotné evropské číslo tísňového volání 112. Pro zdokonalení celého systému bude nutné dokončit realizaci programu „Jednotná úroveň informačních systémů operačního řízení a modernizace technologií pro příjem tísňového volání základních složek IZS“, jehož cílem je systémová modernizace technologií a činností v rámci příjmu tísňového volání a operačního řízení na operačních střediscích základních složek IZS (tj. HZS ČR, Policie ČR a poskytovatelů zdravotnické záchranné služby). V horizontu let 2015 – 2025 bude nutné zajistit provoz nově vybudovaného Národního systému příjmu tísňového volání, jeho postupnou modernizaci a bude nutné do něj integrovat nové povinné služby (např. systém automatizovaného tísňového volání z vozidel a zvláštní tísňovou komunikaci s osobami se specifickým zdravotním postižením) také ve vazbě na příslušné dokumenty Evropské unie. Cílem opatření v této oblasti je zkvalitnění a zrychlení záchrany osob v tísňových situacích.

Pro potřebu plnění úkolů ochrany obyvatelstva za stavu ohrožení státu a válečného stavu je potřeba metodicky dořešit záležitosti spojené s odvodním řízením osob plnících úkoly v oblasti ochrany obyvatelstva. Dále je nezbytné nastavit válečnou organizaci složek IZS (zejména HZS ČR), identifikovat složky a osoby nezbytné pro plnění úkolů ochrany obyvatelstva a tyto vyvázat z branné povinnosti, dořešit záležitosti zapojení příslušníků AČR do plnění úkolů ochrany obyvatelstva za války.

Plnění úkolů ochrany obyvatelstva se za mírového a válečného stavu zásadním způsobem neliší. Dochází pouze k obměně některých částí systému a předurčení konkrétních složek k plnění úkolů ochrany obyvatelstva. Realizace konkrétních úkolů ochrany obyvatelstva se prioritně plánuje za stavu ohrožení státu. V mírovém období se složky připravují po stránce legislativní a procesní.

Úkoly právnických a fyzických osob

Vývoj ve vyspělých zemích zcela jasně dokazuje, že efektivním způsobem přípravy na řešení mimořádných událostí a krizových situací je výchova a vzdělávání občanů k prevenci, sebeochraně a uvědomění si podílu spoluodpovědnosti na systému bezpečnosti. Tato problematika by měla být v budoucnu řešena cestou nestátních neziskových organizací, zájmových sdružení koordinovaných orgány státní správy a zejména aktivnějším zapojením samotných občanů formou sebeochrany.

V souladu se závěry uvedenými v odstavci „úkoly veřejné správy“ je nezbytné vydefinovat okruh dotčených právnických a podnikajících fyzických osob, které provozují potenciálně nebezpečná zařízení, a vůči kterým je potřeba důsledně uplatňovat požadavky na co nejvyšší míru prevence,

připravenosti a schopnosti reagovat na vzniklé mimořádné události a krizové situace. Jedná se zejména o provozovatele:

- zařízení IV. kategorie podle atomového zákona,
- zařízení zařazeného do skupiny B podle zákona o prevenci závažných havárií,
- vodních děl I. kategorie podle vodního zákona,
- objektů s výskytem velkého množství obyvatelstva (např. nad 1000), které může být ohroženo v důsledku mimořádné události nebo krizové situace,
- objektů zařazených do kategorie „objekty dotčené požadavky ochrany obyvatelstva“ a
- další objekty a zařízení, které mohou povahou své činnosti způsobit vznik mimořádné události či krizové situace (na základě odůvodněného podezření).

Na základě zkušeností je nutné zvýšit odpovědnost určených provozovatelů nebezpečných objektů a zařízení za bezpečný provoz a zdůraznit jejich podíl na zajištění ochrany obyvatelstva na daném území s využitím nově vytvořených norem a technických předpisů. Důraz bude položen zejména na využívání dostupných moderních technologií k objektivnímu a rychlému informování obyvatelstva o možných hrozbách, již vzniklých mimořádných událostech a krizových situacích i o doporučených postupech při sebeochraně.

Věda a školství

Problematika ochrany obyvatelstva je vyučována v současnosti na cca dvou desítkách vysokých škol. Její výuka je roztržštěná a nesourodá a absolventi nejsou schopni přinést do praxe očekávanou přidanou hodnotu. Do budoucna je třeba prohloubit spolupráci s vysokými školami (v souladu s prioritou IV), přispět praktickými zkušenostmi odborníků do procesu vzdělávání a získat tak adekvátně odborně způsobilý personál.

Orgány státní správy by měly jednoznačně definovat požadavky pro oblast výzkumné činnosti a zadávání témat bakalářských, diplomových a disertačních prací, aby získané výsledky mohly být prakticky využity a byly přínosem.

Pro potřebu praktické realizace výchovy a vzdělávání je nezbytné propojit problematiku výuky ochrany obyvatelstva s přípravou občanů k obraně státu.

Public Relations

Rozsah úkolů ochrany obyvatelstva je velmi široký a jejich praktické představení veřejnosti velmi komplikované. Výstupy a materiály připravené k medializaci je třeba ztvárnit tak, aby byly pro širokou veřejnost srozumitelné a pochopitelné. Pro odbornou veřejnost je pak třeba nalézt vhodný komunikační kanál (konference, periodikum), v rámci kterého by mohly být šířeny nové poznatky a závěry získané z realizací projektů v oblasti bezpečnostního výzkumu či zpracovaných bakalářských, diplomových a disertačních prací. Zároveň je třeba v obou případech využívat dostupné moderní technologie a prostředky, které jsou v dnešní době schopny oslovit široké masy lidí (např. internet, sociální sítě, chytré telefony).

Mezinárodní vztahy

Problematika ochrany obyvatelstva je v rámci EU řešena Generálním ředitelstvím pro humanitární pomoc (DG ECHO) prostřednictvím dvou hlavních nástrojů, kterými jsou:

- humanitární pomoc a
- civilní ochrana.

Již zmiňovaný Mechanismus má jako jeden ze svých úkolů i vývoj systémů detekce a včasného varování pro pohromy. Kromě této oblasti byly v rámci EU odsouhlaseny doporučující závěry Rady např. pro oblasti:

- zvyšování informovanosti;
- dekontaminace CBRN;
- včasné varování;
- prevence katastrof nebo
- podpora hostitelskému státu.

Souhrnná problematika, která zahrnuje také ochranu obyvatelstva, se v rámci NATO nazývá civilní nouzové plánování. Účelem civilního nouzového plánování v NATO je koordinace národních plánovacích činností členských států za účelem zajištění nejefektivnějšího využití civilních zdrojů v rámci kolektivní podpory strategických cílů Aliance. Civilní nouzové plánování spadá do národní kompetence a civilní prostředky zůstávají v každé situaci pod národní kontrolou. Hlavní úkoly civilního nouzového plánování v NATO jsou vyjádřením základních bezpečnostních povinností Aliance a zahrnují civilní zabezpečení vojenských operací a operací v rámci reakce na krizové situace, podporu národních orgánů v civilních nouzových situacích a ochranu obyvatelstva.

ČR se aktivně zapojuje do činnosti orgánů zabývajících se ochranou obyvatelstva v EU, NATO a OSN.

S ohledem na možnosti čerpání relevantních zkušeností je třeba prohloubit spolupráci o další konkrétní témata ochrany obyvatelstva se sousedními zeměmi. Tato jednání v současnosti probíhají jak v rámci Visegrádské čtyřky, tak poslední dobou hlavně v rámci Salcburského fóra, které je poslední dobou velmi aktivní v oblasti vnitřní bezpečnosti. Příhraniční kraje by se měly snažit o navázání užší spolupráce s územními celky sousedního státu a o uzavření nebo prohloubení vzájemných smluv a dohod směřujících k problematice daného regionu.

4.4 Krizové řízení

Krizové řízení představuje nezbytnou nadstavbu pro řešení narůstajících dopadů mimořádných událostí a krizových situací nebo jiného nebezpečí či narušení funkčnosti kritické infrastruktury, kdy již není možné nastalou situaci vyřešit prostřednictvím standardních postupů orgánů veřejné správy, složek IZS nebo soukromých subjektů. Krizová opatření, jako organizační nebo technické opatření pro řešení krizové situace, představují účinný nástroj pro využití nadstandardních postupů či sil a prostředků (např. prostřednictvím zásahu do základních lidských práv a svobod) a tím napomáhají k vyřešení krizové situace. Nedílnou součástí systému krizového řízení je od počátku roku 2011 také problematika ochrany kritické infrastruktury. Jedná se tedy o ucelený systém nástrojů, postupů, práv a povinností, které umožňují efektivním způsobem zvládnout krizovou situaci. V systému ochrany obyvatelstva představuje krizové řízení jeden ze stěžejních pilířů definující konkrétně využitelná opatření.

Díličí návrhy na úpravy systému krizového řízení byly v minulosti prezentovány a schváleny v rámci:

- Optimalizace bezpečnostního systému ČR a
- Závěrů analýzy bezpečnostního systému ČR.

Právní předpisy

Oblast krizového řízení je legislativně zakotvena od roku 2000. Stěžejním právním předpisem je krizový zákon a příslušné prováděcí právní předpisy. Velmi často je také uváděn pojem „krizová legislativa“, jako soubor právních předpisů, který, kromě krizového zákona, zahrnuje také zákon o IZS a zákon o HOPKS. Tyto zákony jsou však zmiňovány v dalších oblastech koncepce.

Od roku 2011 je součástí systému krizového řízení také problematika ochrany kritické infrastruktury, která byla do právního řádu zapracována implementací Směrnice Rady 2008/114/ES ze dne 8. prosince 2008 o určování a označování evropských kritických infrastruktur a o posouzení potřeby zvýšit jejich ochranu. Právě kritická infrastruktura, zejména potom její ochrana, představuje možný budoucí potenciál pro další rozvoj systému krizového řízení. Novelou krizového zákona z roku 2010 byl zapracován systém kritické infrastruktury do krizového řízení, nastaven způsob určování prvků kritické infrastruktury a stanovena práva a povinnosti pro subjekty kritické infrastruktury. Za nedostatek je možné považovat absenci právních předpisů pro problematiku přesných způsobů a postupů ochrany prvků kritické infrastruktury ve všech zákonem definovaných odvětvích.

Finanční prostředky

Oblast krizového řízení je po stránce finančních prostředků definována ustanovením krizového zákona. Jedná se zejména o povinnost ministerstev a ústředních správních úřadů vyčleňovat ve svých rozpočtových kapitolách prostřednictvím průřezového ukazatele a povinnost krajů a obcí vyčleňovat ve svých rozpočtech na příslušný rok objem finančních prostředků potřebný k zajištění přípravy na krizové situace. Na centrální úrovni navrhuje Ministerstvo financí (po projednání s Ministerstvem vnitra) v rozpočtové kapitole Všeobecná pokladní správa účelovou rezervu finančních prostředků na řešení krizových situací. Použití těchto finančních prostředků je řešeno v příloze k usnesení vlády k zákonu o státním rozpočtu na daný rok ve „Způsobu použití finančních prostředků z účelové rezervy na řešení krizových situací, jejich předcházení a odstraňování jejich následků, vytvořené v kapitole Všeobecná pokladní správa podle zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a změně některých zákonů (krizový zákon), ve znění pozdějších předpisů“.

Každý ústřední správní úřad, kraj nebo obec si do svého rozpočtu formou díličího ukazatele určuje výši vyčleněných finančních prostředků podle vlastního uvážení. Na úrovni krajů a obcí je za plnění této

povinnosti zodpovědný hejtman nebo starosta. Jsou zaznamenány také případy, kdy je tato položka nulová. Neexistuje jednotná, všeobecně využívaná metodika či směrnice, která by stanovovala výši finančních prostředků, vyčleňovaných pro přípravu a řešení krizových situací. Takováto metodika (zpracovaná dotčenými ministerstvy nebo například v rámci bezpečnostního výzkumu třetí osobou, ale ve spolupráci s Ministerstvem vnitra) by se jednoznačným způsobem měla odvíjet od zpracovaných analýz rizik na daném území a zohledňovat množství, charakter a předpokládané dopady konkrétních hrozeb.

Úkoly veřejné správy

Úkoly jsou dostatečným a transparentním způsobem popsány v rámci jednotlivých ustanovení krizového zákona. Tyto úkoly je možné rozdělit na několik vzájemně provázaných úrovní řízení:

- centrální: role vlády, ministerstev a jiných ústředních správních úřadů a České národní banky,
- krajskou: orgány kraje a další orgány s působností na území kraje (HZS kraje a Policie ČR),
- obecní:
 - o orgány obce s rozšířenou působností a
 - o orgány obce.

Jednotlivé úrovně jsou popsány odpovídajícím způsobem a v praktické realizaci se nevyskytují nedostatky. Systém je možné, po zkušenostech z řešení celé řady krizových situací, označit za funkční a vyhovující. V rámci osvětové činnosti a vzdělávacích aktivit jednotlivých úrovní řízení je potřeba dbát na důkladné vysvětlování úkolů a povinností všech úrovní, jejich vzájemnou vazbu, místo a úlohu HZS ČR v tomto systému a podobně. Vzhledem k rozsáhlé spolupráci orgánů státní správy a samosprávy při přípravě na krizové situace a jejich řešení by bylo vhodné vytvořit systém umožňující pravidelnou výměnu informací a zkušeností, a na pracovní úrovni efektivním způsobem řešit aktuální otázky v oblasti krizového řízení.

Pozornost by se měla věnovat také postavení a úkolům bezpečnostních rad a krizových štábů na úrovni krajů a obcí s rozšířenou působností. Určitý dílčí nedostatek je možné spatřovat v neexistenci jednotného metodického uchopení krizových štábů ministerstev a jiných ústředních správních úřadů.

Do budoucna je potřeba přihlídnout k možným úpravám zejména v oblasti ochrany kritické infrastruktury a jednoznačným způsobem vydefinovat roli jednotlivých ústředních správních úřadů majících gesci za některé z odvětví kritické infrastruktury.

Úkoly právnických a fyzických osob

Obdobně jako úkoly orgánů veřejné správy jsou také úkoly soukromých subjektů a fyzických osob popsány v rámci krizové legislativy odpovídajícím způsobem. Úkoly právnických a fyzických osob jsou upraveny v rámci jednotlivých ustanovení krizového zákona. Řešení krizových situací je postaveno na možnosti zásahu do základních práv a svobod a dále na využití „nadstandardních“ sil a prostředků. Zkušenosti však ukazují, že v rámci krizových plánů krajů a krizových plánů obcí s rozšířenou působností není věnována dostatečná pozornost širšímu zapojení konkrétních soukromých subjektů do řešení krizových situací. Toto je řešeno pouze v rámci systému nouzového hospodářství. Je tomu tak i přesto, že krizový zákon obsahuje řadu možností, jak soukromé subjekty do systému krizového řízení efektivně zapojit. S plánovaným způsobem úkolování občanů se v rámci řešení krizového situace nepočítá. Zapojení občanů bývá řešeno ad hoc podle konkrétní krizové situace a v návaznosti na rozsah konkrétních požadavků příslušného krizového štábu.

Nově byly v krizovém zákoně definovány také úkoly subjektů kritické infrastruktury. Zde je potřeba, v souladu se závěry uvedenými v nástroji „legislativa“, připravit a implementovat takové kroky, které umožní důraznější prosazování a kontrolu využívání konkrétních postupů a návodů pro ochranu prvků kritické infrastruktury v celé její šíři napříč všemi definovanými odvětvími.

Věda a školství

V systému krizového řízení je věnována pozornost vzdělávání odborníků (dle Koncepce vzdělávání v oblasti krizového řízení). K tomuto účelu je zpracována celá řada modulů a materiálů. Do budoucna je potřeba věnovat velkou pozornost aktualizaci těchto dokumentů a jejich distribuci dotčeným subjektům. Dlouhodobým cílem, v souladu se závěry uvedenými v oblasti „výchova a vzdělávání“, je analyzování potřeby vytvoření povinných předmětů na základních a středních školách nebo jiného obdobného způsobu pravidelné výuky a systematické působení na lektory a odborníky tak, aby byla zajištěna dostatečná penetrace a pochopení předávaných informací.

Public Relations

Problematicke veřejné prezentace dosažených výsledků a zpracovaných materiálů je v bezpečnostním systému ČR věnována pouze okrajová pozornost. Neexistuje žádná koncepce, či ucelený postup nebo manuál pro to, jak postupovat v případě, kdy je potřeba dosažené výsledky a závěry prezentovat široké veřejnosti. Této problematice je nutné věnovat v následujících obdobích dostatečnou pozornost. V rámci krizového řízení je zpracována řada zajímavých materiálů, které by byly využitelné, jak v rámci orgánů veřejné správy, tak u soukromých subjektů či občanů. Řešením by mohlo být vytvoření jednoduchých webových aplikací či aplikací pro chytré telefony, které by obsahovaly souhrny činností a úkolů, které mohou cílové skupině napomoci při přípravě na mimořádné události a krizové situace a jejich řešení.

Mezinárodní vztahy

Krizové situace mohou svým charakterem a rozsahem přerůst nad možnosti jednotlivých suverénních států. Důležitým aspektem může být i projev solidarity vyjádřený poskytnutím pomoci ostatními státy při krizových situacích. Velmi důležitou roli sehrává také výměna informací. Členství ČR v rámci mezinárodních organizací (např. EU a NATO) není pro problematiku krizového řízení příliš svazující či limitující. Stávající činnosti se v mezinárodních organizacích dotýkají spíše obecných principů výměny informací či řešení mimořádných událostí. Jedinou významnou oblastí pro řešení rozsáhlých krizových situací je problematika humanitární pomoci, která je podrobně popsána v rámci oblasti „úkoly ochrany obyvatelstva“.

V EU je krizové řízení řešeno v rámci pracovních skupin pro civilní ochranu (Prociv) a Výboru pro civilní aspekty krizového řízení (Civcom). Krizové řízení na úrovni EU se řídí dle Mechanismu a v případě katastrof velkého rozsahu může být využit Fond Solidarity EU, který funguje nezávisle na ostatních fondech. Členské a přistupující státy mohou žádat o pomoc při velké přírodní katastrofě (odhadované škody jsou vyšší než 0,6 % HDP postiženého státu).

V současné době je jedním ze styčných bodů v oblasti krizového plánování mezi ČR a NATO systém reakce na krizi (NATO Crisis Response System). Tento systém řeší především plánování opatření vojenského charakteru, avšak zahrnuje i opatření plánovaná pro řešení tzv. mírových krizových situací. V ČR je alianční systém implementován v rámci Národního systému reakce na krizi. Pravidelnou aktualizací tohoto systému by měla být zabezpečena vazba na zpracované krizové plány a to zejména odkazy na již definované postupy na všech úrovních řízení.

4.5 Výchova a vzdělávání

Současná společnost je vystavena celé řadě rozličných hrozeb, které mohou být přírodního, nebo antropogenního původu. Aby jedinec dokázal těmto negativním vlivům lépe čelit, je naprosto nezbytné vytvořit funkční systém výchovy a vzdělávání, který bude prostupovat nejen všemi úrovněmi veřejné správy se zapojením soukromého sektoru ale i samotného obyvatelstva.

Právní předpisy

Problematika výchovy a vzdělávání obyvatelstva je jedním z hlavních úkolů ochrany obyvatelstva. Ve stávajících právních předpisech je však této oblasti věnován minimální prostor. V důsledku toho se výchova a vzdělávání obyvatelstva, ale i odborníků realizuje nekoordinovaně, což vede k neefektivnímu a finančně náročnému řešení úkolů. Pro zlepšení situace je naprosto nezbytné tuto oblast zpracovat do právních předpisů, kde je třeba konkretizovat pojmosloví, specifikovat úkoly a odpovědnosti a jasně stanovit práva a povinnosti všech zainteresovaných subjektů, a tím vytvořit základ pro systémové řešení výchovy a vzdělávání jak obyvatelstva, tak odborníků.

Finanční prostředky

Financování výchovy a vzdělávání je v současné době nastaveno a měřeno dle příslušných právních norem², ale chybí komplexní, nebo alespoň rámcové zmapování finanční náročnosti přípravy obyvatelstva (projekty, tvorba informačních materiálů, akce pro veřejnost apod.). Z dostupných informací lze konstatovat, že do oblasti plynou omezené finanční prostředky, které bývají navíc nesystémově přerozdělovány, a hospodaření s nimi je mnohdy neefektivní. Prostředky nejsou kontinuálně nastaveny a jsou většinou poskytnuty na konkrétní projekt. To však neřeší rovnoměrné a pravidelné financování systému. Vzhledem k této skutečnosti není možné dlouhodobě koncepčně plánovat a rozvíjet další činnosti, respektive celou oblast. Za tímto účelem je třeba zavést pravidelné monitorování financování a z výsledků stanovit směr dalšího rozvoje (např. zavedením rozpočtové položky v rámci resortu).

V případě vícezdrojového financování (strukturální fondy EU, dotace ministerstev, krajské grantové programy, finanční dary soukromých subjektů apod.) narážejí snahy na skutečnost, že zaměření programů, případně grantů jen minimálně reaguje na potřeby této oblasti. Zlepšením koordinace při zadávání projektů a grantů bude možné cíleně se zaměřit na konkrétní potřeby této oblasti, což v konečném důsledku posílí její celkový rozvoj.

K zajištění rovnoměrného vývoje je třeba nastavit konkrétní parametry přerozdělování finančních prostředků a v grantové politice více reflektovat potřeby této oblasti.

Úkoly veřejné správy

Podíl veřejné správy na výchově a vzdělávání obyvatelstva je neoddiskutovatelný. V současné době je však realizace přípravy omezena právními předpisy a v praxi navíc možnostmi jednotlivých odpovědných orgánů a osob.

² zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech, ve znění pozdějších předpisů;
zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů;
zákon č. 561/2004 Sb., školský zákon;
zákon č. 306/1999 Sb., o poskytování dotací soukromým školám, předškolním a školským zařízením, ve znění pozdějších předpisů;
zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách.

Jediným uchopitelným právním předpisem je zákon o požární ochraně, který obcím stanovuje úkol organizovat preventivně výchovnou činnost, ale jen se zaměřením na požární ochranu. Dalšími právními předpisy, které podíl státní správy na výchově a vzdělávání obyvatelstva zmiňují, jsou zákon o krizovém řízení, zákon o IZS a zákon o HOPKS. Povinnosti jednotlivých úrovní veřejné správy stanovené těmito zákony však zdaleka nesplňují celkové potřeby výchovy a vzdělávání.

Z tohoto důvodu je nutné vymezit gesce, práva a povinnosti jednotlivých stupňů veřejné správy tak, aby aktivity nevznikaly impulzivně a nekoordinovaně. Koordinací lze zamezit duplicitám a zbytečnému plýtvání sil a prostředků. Toho lze docílit pouze úpravou stávajících právních předpisů.

Pro potřebu praktické realizace výchovy a vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva je nezbytné propojit problematiku výuky s přípravou občanů k obraně státu a případně dalšími, tematicky obdobnými obory (např. doprava, zdravotnictví).

Úkoly právnických a fyzických osob

Ve vztahu k platným právním předpisům³ se jeví jako nezbytné, aby se soukromý sektor více zapojoval (finančně, materiálně, apod.) do výchovy a vzdělávání obyvatelstva. S technologickým pokrokem rostou i hrozby vzniku antropogenních mimořádných událostí a krizových situací, proto by se na výchově a vzdělávání měly podílet i ty soukromé subjekty, jejichž předmět podnikání může být potencionálním zdrojem mimořádné události či krizové situace, nebo takové, jež provozují objekty, ve kterých se shromažďuje velký počet osob.

Do přípravy obyvatelstva se začínají zapojovat také nestátní neziskové organizace, které působí napříč celým spektrem obyvatelstva prostřednictvím konkrétních projektů, nebo prostřednictvím veřejných akcí a besed. Širší zapojení soukromého sektoru je podmíněno nastavením jasných pravidel, systémem akreditací a kontroly tak, aby obyvatelstvo získalo konzistentní informace.

Věda a školství

Výchova a vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva v současné době probíhá ve dvou základních rovinách:

- výchova a vzdělávání obyvatelstva a
- vzdělávání odborníků.

Obyvatelstvo je pravidelně vzděláváno v rámci standardního vzdělávacího procesu dle zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů. Oblast ochrany člověka za mimořádných událostí je součástí rámcových vzdělávacích dokumentů (tzv. rámcové vzdělávací programy) pro předškolní, základní a střední vzdělávání.

³ zákon č. 18/1997 Sb., o mírovém využívání jaderné energie a ionizujícího záření (atomový zákon) a o změně a doplnění některých zákonů;

zákon č. 59/2006 Sb., o prevenci závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami nebo chemickými přípravky a o změně zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 320/2002 Sb., o změně a zrušení některých zákonů v souvislosti s ukončením činnosti okresních úřadů, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o prevenci závažných havárií).

V jednotlivých stupních vzdělávání je situace následující:

- Předškolní vzdělávání
 - chybí metodický materiál pro učitele,
 - pro výuku jsou zpracovány pomůcky, avšak malého výběru (zatím jsou využívány i materiály z prvního stupně základního vzdělávání),
 - vzdělávání učitelů - nejsou specifické kurzy, mohou využívat kurzů pro základní školy, samostudium.
- Základní vzdělávání
 - v roce 2012 zpracován metodický materiál pro učitele „Podklady k výuce témat ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí v základních školách“,
 - pro výuku bylo zpracováno velké množství druhů pomůcek, které lze kombinovat,
 - vzdělávání učitelů – pořádány kurzy HZS ČR, kurzy pořádané Národním institutem dalšího vzdělávání a dále formou samostudia, přípravy na vysokých školách (pedagogické fakulty, Fakulta tělesné výchovy a sportu UK Praha, Fakulta tělesné kultury UP Olomouc).
- Střední vzdělávání
 - není vytvořen metodický materiál pro učitele,
 - chybí rozmanitost pomůcek,
 - vzdělávání učitelů – nejsou specifické kurzy, mohou využívat kurzů pro základní školy, samostudium.

Obecně je u všech stupňů vzdělávání problematika ochrany člověka za mimořádných událostí a krizových situací v rámcových vzdělávacích programech pojata průřezově, a to prostřednictvím několika vzdělávacích oblastí a oborů. Výuka však musí být koordinována, aby bylo možné docílit nejen odpovídající úrovně výsledků vzdělávání, ale byla možná i evaluace. Toho může být docíleno například zavedením samostatného předmětu obsahujícího komplexně problematiku bezpečnosti (dopravní výchova, první pomoc, obrana vlasti, ochrana člověka za běžných rizik a mimořádných událostí či krizových situací). V nejbližším období by tato záležitost měla být v rámci speciálně zřízené pracovní skupiny analyzována a být přijaty odpovídající závěry a řešení, které umožní naplnění výše uvedených principů a potřeb vzdělávání.

Vzdělávání odborníků, kteří se věnují výchově a vzdělávání obyvatelstva, v současné době probíhá po třech liniích:

- vzdělávání lektorů a dobrovolníků,
- vzdělávání učitelů,
- vzdělávání pracovníků, kteří se zabývají ochranou obyvatelstva a krizovým řízením.

Lektoři a dobrovolníci, kteří se na vzdělávání a přípravě podílejí, v mnoha případech postrádají pedagogické a prezentační dovednosti. Rozpracovanou přípravou pro tuto skupinu disponuje pouze HZS ČR, který organizuje kurz pro začátečníky a metodická zaměstnání pro koordinátory u HZS krajů. Jiný ucelený kurz, nebo příprava neexistuje.

Učitelé na školách na druhou stranou nedisponují odbornými znalostmi z dané problematiky. Pro doplnění odbornosti jsou pro učitele akreditovány kurzy v rámci aktivit Národního institutu dalšího vzdělávání, nebo se mohou zúčastnit kurzů pořádaných přímo HZS ČR (bez akreditace). Další možností je doplňovat odbornost samostudiem.

Pro budoucí učitele je postupně realizována příprava přímo na vysokých školách (usnesení vlády k Začlenění tématik Ochrana člověka za mimořádných událostí, péče o zdraví a dopravní výchova do studijních programů pedagogických fakult dne 5. října 2011 č. 734), kterou pedagogické fakulty postupně implementují do svých vzdělávacích oborů.

Odborníci, kteří se profesně věnují činnostem v oblasti ochrany obyvatelstva a krizového řízení získávají kvalifikaci na vysokých školách, které své vzdělávací programy tvoří v souladu se Společným minimem pro potřeby vzdělávání odborníků v oblasti bezpečnosti (usnesení Bezpečnostní rady státu ze dne 3. července 2007 č. 32), nebo pak v kurzech odborné způsobilosti či v rámci celoživotního vzdělávání. Dlouhodobě však dochází k odtržení teorie a praxe, příprava studentů neodpovídá mnohdy skutečným potřebám společnosti v této oblasti.

Celkově oblasti výchovy a vzdělávání chybí větší propojení praxe s vědou a výzkumem, je nedostatečně stanovena zpětná vazba, která by zhodnotila úspěšnost činností. Výsledky výzkumné činnosti jsou omezeně zveřejňovány a zaváděny do praxe a naopak. Současně je potřebné aktivní zapojení akreditační komise k zohledňování usnesení vlády č. 734/2011 při posuzování studijních programů vysokých škol zaměřených na vzdělávání budoucích učitelů.

K dosažení zlepšení v dané oblasti je nutné provést komplexní revizi systémové přípravy a na základě výsledku navrhnout její celkovou optimalizaci.

Public Relations

Ve výchově a vzdělávání je každoročně zaznamenáno mnoho úspěchů, mezi které patří např. kladně hodnocené projekty, vzdělávací akce, akce velkého rozsahu apod. Medializace ale není na takové úrovni, aby se laická i odborná veřejnost o těchto úspěších dozvěděla. Nestačí pouze informovat o výsledcích projektu, ale je třeba více se zaměřit i na šíření výstupů tak, aby mohly být více využívány odbornou i laickou veřejností.

K tomu je třeba navázat spolupráci s médii, které mají nejvyšší sledovanost, poslechovost, nebo čtenost a atraktivní formou tvořit jednotlivé vstupy tak, aby se podařilo zaujmout co největší počet diváků, posluchačů, nebo čtenářů, a tím by bylo dosaženo požadovaných výsledků. Zároveň věnovat pozornost atraktivitě zpracování materiálů a výstupy lidem předávat moderními metodami (např. aplikace v chytrých telefonech apod.). K tomu využívat zkušeností z úspěšně realizovaných projektů (např. Vaše cesty k bezpečí, Hasík, Záchranný kruh). Je nutné radikálně změnit pohled veřejnosti na ochranu obyvatelstva, na připravenost na mimořádné události a krizové situace.

Na základě výše uvedeného se jeví jako nutné stanovit pro oblast ochrany obyvatelstva jednotnou strategii provádění public relations.

Mezinárodní vztahy

Podíl na zahraničním dění v oblasti výchovy a vzdělávání není z pohledu ČR dostatečně rozvinut. Pozitivní výsledky přináší pouze regionální přeshraniční spolupráce, která se však týká jen vybraných krajů. Celkově lze konstatovat, že chybí monitorování dění a vývoje uvedené oblasti v zahraničí. Významným faktorem, který tyto činnosti ovlivňuje, je mimo jiné i nedostatek jazykově vybaveného personálu. Pro potřeby rozvoje zahraniční spolupráce je nutné sledovat vývoj v mezinárodních společenstvích (EU, NATO) a dále zajistit účast fundovaných odborníků na mezinárodních konferencích a jednáních věnovaných výchově a vzdělávání odborníků a obyvatelstva.

V rámci Mechanismu byl vyvinut systém vzdělávání formou grantů. Výsledky vzdělávacích aktivit jsou diskutovány a prezentovány na komitologickém Výboru pro civilní ochranu (CPC). Oblast vzdělávání a výcviku je také výraznou měrou řešena na Training Policy Group (TPG), která je poradním orgánem Výboru pro civilní ochranu. Probíhá spolupráce s Evropskou komisí v oblasti přípravy a školení koordinátorů humanitární pomoci a předurčených členů mezinárodních záchranných jednotek. V této oblasti se jedná zejména o účast předurčených osob na kurzech v rámci Mechanismu, na mezinárodních cvičeních, workshopech a projektech. Do budoucna se předpokládá pokračování v aktivním využívání možností Mechanismu v oblasti přípravy a školení odborníků a dále aktivnější přístup ČR při pořádání podobných akcí ve spolupráci s EU.

Klíčovým nástrojem pro vědu a výzkum v rámci EU je nyní 7. rámcový program. Z tohoto programu je možné financovat i vědecké a výzkumné projekty z oblasti civilní ochrany. Pro finanční perspektivu 2014-2020 bude otevřen nový program pro financování vědy a výzkumu, kde se předpokládá navýšení finančních prostředků a návaznost na 7. rámcový program. Pro rozvoj systému ochrany obyvatelstva se jeví jako velmi výhodné motivovat akademickou obec k aktivnímu zapojení do čerpání finančních prostředků z rámcových programů a tím zajistit dostatečnou finanční rezervu pro vědeckou činnost v této oblasti. Finanční rozsah 7. rámcového programu je cca 50 miliard EUR. Po skončení tohoto programu bude dále pokračovat 8. rámcový program s finančním rozsahem cca 80 miliard EUR.

Pro účely dalšího vzdělávání odborníků v oblasti ochrany obyvatelstva by bylo vhodné rozšířit zapojení do existujících kurzů a tréninkových center EU a NATO (např. tréninkové centrum CBRN pod záštitou Organizace pro zákaz chemických zbraní).

Kurzy v oblasti civilního nouzového plánování pořádá škola NATO v Oberammergau v Německu, a to zpravidla dvakrát ročně. Zástupci ČR se jej již několikrát zúčastnili a místo v tomto kurzu je pro ČR vyhrazeno i nadále.

4.6 Věda a výzkum, vývoj, inovace

Adekvátní reakce na rostoucí komplexitu a variabilitu hrozeb nezbytně vyžaduje specifické aktivity výzkumné, vývojové a inovační podpory ochrany obyvatelstva realizované v rámci bezpečnostního výzkumu ČR. Jedná se o komplex aktivit zaměřených na studium přímého nebo zprostředkovaného působení mimořádných událostí a krizových situací nejrůznější intenzity na referenční objekty.

Pozornost je zaměřena na popis a vysvětlování fungování jednotlivých faktorů ovlivňujících bezpečnost státu, ochranu obyvatelstva a jejich vzájemných vazeb. Vlastní výzkum je pak zaměřen především na hodnocení hrozeb a rizik, bezpečnost kritických infrastruktur, bezpečnost zdrojů, rozvoj bezpečnostní politiky státu a krizové řízení ve veřejném a soukromém sektoru uplatňované v souvislosti s mimořádnými událostmi a krizovými situacemi.

Vzhledem k interdisciplinárnímu charakteru bezpečnostního výzkumu má výzkumná, vývojová a inovační podpora ochrany obyvatelstva vysoký aplikační potenciál.

Právní předpisy

Výzkumná, vývojová a inovační podpora ochrany obyvatelstva je rozvíjena v rámci bezpečnostního výzkumu. Problematika je zakotvena v zákoně č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací z veřejných prostředků a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací).

V obecně závazném právním předpisu vytvořit podmínky pro cyklické vypracovávání strategického dokumentu bezpečnostního výzkumu a specifikovat zařazení výzkumné, vývojové a inovační podpory ochrany obyvatelstva v rámci bezpečnostního výzkumu ČR.

Finanční prostředky

Priority a hlavní strategické směry rozvoje bezpečnostního výzkumu ČR jsou pro období do roku 2015 identifikovány v dokumentu „Meziresortní koncepce bezpečnostního výzkumu a vývoje ČR do roku 2015“.

Uvedený dokument je základem pro tvorbu průřezových programů bezpečnostního výzkumu, prostřednictvím kterých jsou přímo naplňovány jeho potřeby. Jedná se následující programy:

- Bezpečnostní výzkum pro potřeby státu v letech 2010 až 2015 (BV II/1 – VZ) a
- Program bezpečnostního výzkumu ČR 2010 – 2015 (BV II/2 – VS).

Program Bezpečnostní výzkum pro potřeby státu v letech 2010 až 2015 (BV II/1 – VZ) je uskutečňován formou veřejné zakázky, jediným uživatelem výsledků realizovaných v rámci programu je stát (resp. příslušný orgán státní správy).

Program bezpečnostního výzkumu ČR 2010 – 2015 (BV II/2 – VS) je uskutečňován formou veřejné soutěže, uživateli výsledků realizovaných v rámci programu jsou organizační složky státu, územní samosprávné celky, právnické nebo fyzické osoby.

Východiskem pro rozvoj výzkumné, vývojové a inovační činnosti podpory ochrany obyvatelstva jsou pro období do roku 2030 Národní priority orientovaného výzkumu, experimentálního vývoje a inovací, které vedle vymezení strategické orientace v předmětné oblasti budou také využívány při přípravě návrhu výdajů státního rozpočtu na oblast výzkumu, vývoje a inovací. Problematika výzkumné, vývojové a inovační podpory ochrany obyvatelstva je zde řešena v rámci priority „Bezpečná společnost“. Pro její implementaci je vyčleněn celkem 14% podíl výdajů z celkového objemu finančních prostředků určených pro realizaci priorit orientovaného výzkumu, experimentálního vývoje a inovací.

Uvedený rozsah finančního zabezpečení je nutné vnímat jako základ pro rozvoj oblasti. Pro další navýšení finančních prostředků je nezbytné zintenzivnit využívání Rámcového programu EU pro výzkum a technologický vývoj (7. rámcový program EU pro výzkum a technologický vývoj, priorita č. 9 – Bezpečnost) a vytvořit optimální podmínky pro čerpání 8. rámcového programu EU (Horizont 2014 – 2020, 3. pilíř).

Úkoly veřejné správy

Ministerstvo vnitra ČR je gestorem národního bezpečnostního výzkumu a meziresortním poskytovatelem institucionální podpory výzkumným organizacím, zabývajícím se převážně bezpečnostním výzkumem. Pro koordinaci činností v předmětné oblasti je v rámci resortu vytvořen příslušný organizační segment (odbor bezpečnostního výzkumu a policejního vzdělávání).

V působnosti Ministerstva vnitra – generálního ředitelství HZS ČR zajišťuje realizaci, organizaci a koordinaci výzkumné, vývojové a inovační podpory ochrany obyvatelstva Institut ochrany obyvatelstva Lázně Bohdaneč.

Pro rozvoj oblasti je nezbytné dále realizovat bezpečnostní výzkum ČR jako nedílnou součást systému výzkumu, vývoje a inovací v ČR a v rámci euroatlantického bezpečnostního prostředí.

Podmínkou progresu je zintenzivnění spolupráce mezi výzkumnými pracovišti, akademickou obcí a aplikační sférou a dosažení transferu získaných poznatků do praxe.

Úkoly právnických a fyzických osob

Zapojení soukromých subjektů do výzkumné, vývojové a inovační podpory ochrany obyvatelstva podpoří transfer teoretických poznatků do praxe. Bezpečnostní výzkum svým výrazně interdisciplinárním charakterem umožňuje široké zapojení subjektů, proto je nutné uplatňovat principy akčního výzkumu ve výzkumné, vývojové a inovační podpory ochrany obyvatelstva a zajistit informování soukromých subjektů o výstupech bezpečnostního výzkumu ověřených v praxi (např. formou odborného periodika nebo prostřednictvím mezinárodní konference).

Věda a školství

Podle dostupných informací bylo ve školním roce 2013 v problematice ochrany obyvatelstva poskytováno vzdělávání na cca dvou desítkách vysokých škol, a to ve studijních programech bakalářských, navazujících magisterských a doktorských. Rovněž jsou realizována habilitační řízení a řízení ke jmenování profesorem.

Pro další směřování oblasti je nezbytné zefektivnit spolupráci těchto vysokých škol s výzkumnými pracovišti a aplikační sférou a usilovat o realizaci společných projektů.

Možnosti spolupráce akademické obce a výzkumných pracovišť, a to zejména v souvislosti s aplikací dosažených výsledků do procesu vzdělávání a přípravy odborníků, rozpracovat ve strategickém dokumentu bezpečnostního výzkumu ČR a blíže konzultovat v rámci společné komunikační platformy.

Public Relations

Prezentace výstupů výzkumné, vývojové a inovační podpory ochrany obyvatelstva je realizována zejména prostřednictvím publikační činnosti (např. odborná kniha, článek v odborném periodiku) nebo formou setkávání odborné veřejnosti (např. konference, semináře).

Pro zvýšení informovanosti v předmětné oblasti je žádoucí rozpracovat tuto oblast ve strategických dokumentech bezpečnostního výzkumu ČR a především pak v jednotlivých programech podpory.

Důraz na propagaci získaných výsledků by měl být zohledněn v relevantních projektech prostřednictvím plánu propagace a popularizace získaných výsledků.

Popularizaci a propagaci výstupů výzkumné činnosti zaměřit také směrem k laické veřejnosti (např. systematickým využíváním prostředků masmediální komunikace se zaměřením na internet).

Mezinárodní vztahy

Mezinárodní spolupráce v oblasti výzkumné, vývojové a inovační podpory ochrany obyvatelstva je realizována zejména členstvím pracovníků jednotlivých výzkumných pracovišť v odborných orgánech nebo jejich participací na mezinárodních projektech. Tato forma spolupráce bude i nadále rozvíjena a bude usilováno o zapojení výzkumných kolektivů do mezinárodních výzkumných aktivit.

Za účelem navázání dlouhodobé spolupráce bude v rámci součinnosti v oblasti ochrany obyvatelstva ve skupině Visegrádské spolupráce podporováno budování vhodných prostředků pro sdílení výstupů výzkumné, vývojové a inovační činnosti a vzájemná komunikace mezi aktéry předmětné problematiky.

V rámci NATO působí „Výbor vědou pro mír a bezpečnost“ (SPS), který poskytuje finanční prostředky a zkoumá např. otázky sanace rozsáhlých oblastí zasažených ekologickými škodami způsobených vlivem průmyslové činnosti, úlohu a význam atmosférických modelů a znečištění ovzduší a vliv působení okolního prostředí na vojáky.

5. Základní úkoly pro realizaci stanovených priorit ochrany obyvatelstva

1. V pravidelných tříletých cyklech vyhodnocovat úkoly uvedené v této Koncepti, dále je podrobněji rozpracovat a prostřednictvím „Zprávy o stavu ochrany obyvatelstva v České republice“ informovat o způsobu jejich realizace vládu České republiky.

Termín: 2015 (první zpráva)

Odpovídá: MV

Součinnost: dotčená ministerstva a jiné ústřední správní úřady

2. Zdokonalit systém zapojení nestátních neziskových organizací a dobrovolníků do řešení mimořádných událostí a krizových situací.

Termín: 2016

Odpovídá: MV

Součinnost: MPSV, NNO

3. Zpracovat analýzu hrozeb pro Českou republiku a její závěry promítnout do metodických a strategických materiálů v oblasti bezpečnosti státu.

Termín: 2016

Odpovídá: MV

Součinnost: dotčená ministerstva a jiné ústřední správní úřady

4. Vytvořit metodický pokyn pro prezentaci výsledků a propagaci činnosti v oblasti ochrany obyvatelstva s cílem přispět k popularizaci a správnému pochopení této problematiky u obyvatelstva a zvýšit jejich schopnost sebeochrany.

Termín: 2016

Odpovídá: MV

Součinnost: MZd, MO

5. Vytvořit platformu pro efektivní výměnu informací a zkušeností mezi výzkumnými pracovišti, akademickou obcí a aplikační sférou. V rámci vytvořeného systému usilovat o sjednocení přístupů k výuce problematiky ochrany obyvatelstva na vysokých školách. Analyzovat možnosti podpory odborného růstu pracovníků v oblasti výzkumné, vývojové a inovační podpory ochrany obyvatelstva. Vytvořit prostředek ke sdílení výstupů výzkumné, vývojové a inovační činnosti a vzájemné komunikace mezi aktéry předmětné problematiky.

Termín: 2016

Odpovídá: MV

Součinnost: MZd, MO, vybrané vysoké školy

6. Provést analýzu možností právního zakotvení problematiky výzkumné, vývojové a inovační podpory ochrany obyvatelstva v rámci bezpečnostního výzkumu České republiky.

Termín: 2016

Odpovídá: MV

Součinnost: MZd, MO

7. Sjednotit a koordinovat projekty v oblasti preventivně výchovné činnosti z centrální úrovně a zamezit tak nekoordinovanému vynakládání finančních prostředků z veřejných rozpočtů. Vytvořit systém jejich vyhodnocování a realizace, včetně promítnutí závěrů do další realizace preventivně výchovné činnosti.

Termín: 2016

Odpovídá: MV

Součinnost: dotčená ministerstva, jiné ústřední správní úřady a kraje

8. Přizpůsobit systém havarijního plánování výsledkům analýzy hrozeb pro Českou republiku a modernímu pojetí řešení mimořádných událostí a krizových situací. Sjednotit přístup ke zpracování jednotlivých plánovacích dokumentů a tyto navzájem provázet.

Termín: 2017

Odpovídá: MV

Součinnost: dotčená ministerstva a jiné ústřední správní úřady

9. Analyzovat jednotlivé legislativní úkoly z Koncepce a navrhnout možné varianty jejich právního uchopení (cestou novelizací, nových právních předpisů nebo norem).

Termín: 2017

Odpovídá: MV

Součinnost: dotčená ministerstva a jiné ústřední správní úřady

10. Připravit záměr či strategii činnosti České republiky v rámci mezinárodních organizací. V širší míře využívat stálého zastoupení Hasičského záchranného sboru České republiky v těchto organizacích k prezentaci dosažených úspěchů v oblasti ochrany obyvatelstva a převzetí gesce za některé dílčí úkoly ochrany obyvatelstva plněné mezinárodními organizacemi.

Termín: 2017

Odpovídá: MV, MZV

Součinnost: dotčená ministerstva a jiné ústřední správní úřady

11. Zvýšit metodickou a koordinační roli Ministerstva vnitra v oblasti ochrany obyvatelstva směrem k ministerstvům a jiným ústředním správním úřadům. Posílit spolupráci mezi resorty. Vytvořit metodické pomůcky pro realizaci jednotlivých úkolů ochrany obyvatelstva.

Termín: 2017

Odpovídá: MV

Součinnost: dotčená ministerstva a jiné ústřední správní úřady

12. Zajistit doplnění zdrojových databází již používaných informačních systémů pro podporu hospodářských opatření pro krizové stavy daty o využitelných věcných zdrojích, které jsou majetkem státu v právu hospodaření příslušných resortů.

Termín: 2017

Odpovídá: SSHR

Součinnost: MV, MO a další dotčená ministerstva a jiné ústřední správní úřady

13. V rámci systému ochrany obyvatelstva identifikovat potenciálně nebezpečné provozovatele a zapojit je do systému prevence, přípravy a řešení mimořádných událostí a krizových situací. Nastavit systém zpětné kontroly a zefektivnit možnosti „preventivního“ zásahu při odůvodněném podezření na riziko vzniku mimořádné události nebo krizové situace.

Termín: 2018

Odpovídá: MV

Součinnost: dotčená ministerstva a jiné ústřední správní úřady

14. Nastavit systém práv, povinností a státní kontroly u objektů, ve kterých se nachází velké množství obyvatel, a které mohou být postiženy možnou mimořádnou událostí či krizovou situací.

Termín: 2018

Odpovídá: MV

Součinnost: dotčená ministerstva a jiné ústřední správní úřady

15. Rozpracovat „Národní priority orientovaného výzkumu, experimentálního vývoje a inovací“ do připravovaných programů podpory bezpečnostního výzkumu České republiky.

Termín: 2018

Odpovídá: MV, MO

Součinnost: dotčená ministerstva a jiné ústřední správní úřady

16. Precizovat systém ochrany kritické infrastruktury (např. revidovat nebo doplnit stanovená odvětví kritické infrastruktury) a vymezit prováděcími právními předpisy nebo technickými normami konkrétní požadavky na realizaci jednotlivých typů ochrany (fyzická, personální, informační, kybernetická atp.) kritické infrastruktury. Vytvořit platformu pro vzájemnou výměnu dat, informací a zkušeností se subjekty kritické infrastruktury. Zapojit subjekty kritické infrastruktury do procesu tvorby legislativních a metodických dokumentů.

Termín: 2018

Odpovídá: MV

Součinnost: dotčená ministerstva a jiné ústřední správní úřady

17. Vytvořit pravidla a postupy pro realizaci přechodu státu z běžného stavu do stavu ohrožení státu a válečného stavu. Nastavit válečnou organizaci Hasičského záchranného sboru České republiky (včetně vyvázání nezbytných osob z branné povinnosti).

Termín: 2020

Odpovídá: MV, MO

18. Definovat a legislativně zakotvit konkrétní úkoly ochrany obyvatelstva (důraz položit zejména na problematiku preventivních opatření, sebeochrany občanů, vazbu na územní plánování a další úkoly ve vazbě na závěry analýzy hrozeb pro Českou republiku) a cestou metodických pokynů a technických norem nastavit detaily jejich technického zabezpečení a provedení. Zaměřit se na identifikaci nových úkolů a analyzovat potřebu zachování či redukce některých stávajících úkolů (např. využití stávajících prostředků individuální ochrany a stálých úkrytů).

Termín: 2020

Odpovídá: MV

Součinnost: dotčená ministerstva a jiné ústřední správní úřady

19. Cestou mezíresortní pracovní skupiny analyzovat stávající systém výchovy a vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva (vzdělávání obyvatelstva, odborníků, učitelů, lektorů atp.), navrhnout systémové změny a opatření k odstranění stávajících nedostatků a tento systém legislativně zakotvit.

Termín: 2020

Odpovídá: MV, MŠMT

Součinnost: dotčená ministerstva a jiné ústřední správní úřady

20. Systematicky vytvářet zdroje pro obměnu a nákup nové techniky pro efektivní, účinný a rychlý zásah složek integrovaného záchranného systému v souladu s požadavky na zajištění jejich akceschopnosti pro záchranné a likvidační práce na celém území České republiky za využití jak národních tak i mezinárodních zdrojů.

Termín: 2030

Odpovídá: MV, MF

Součinnost: MZd, MMR, kraje

21. Podporovat využívání moderních informačních technologií pro plnění úkolů ochrany obyvatelstva (internet, sociální sítě, satelitní přenos dat a monitorování Země – GMES/Copernicus, Galileo atp.).

Termín: 2030

Odpovídá: MV

Součinnost: MD, MO, MŽP

22. Řešit systém zapojení Armády České republiky do systému ochrany obyvatelstva za stavu ohrožení státu a válečného stavu.

Termín: 2030

Odpovídá: MV, MO

23. Rozšiřovat využívání infrastruktury jednotného systému varování a informování obyvatelstva o další funkcionality (např. s podporou instalace snímačů sběru dat realizovat přenos dat od čidel detekujících nebezpečné látky, čidel měření výšky vodní hladiny nebo srážkoměrů).

Termín: 2030

Odpovídá: MV

Součinnost: MŽP, SÚJB

24. Zajistit provoz a postupnou modernizaci nově vybudovaného Národního systému příjmu tísňového volání. S použitím nových technologií integrovat nové povinné služby v systému, zejména se soustředit na podporu komunikace s osobami se specifickým zdravotním postižením.

Termín: 2030

Odpovídá: MV

Součinnost: MZd, MD, kraje

6. ZÁVĚR

Ochrana obyvatelstva představuje nezpochybnitelnou a neopomenutelnou součást bezpečnostního systému ČR. Důsledné vytváření potřebných materiálních, technických, organizačních a legislativních podmínek pro přípravu a realizaci preventivních opatření zaměřených do oblasti minimalizace rizika vzniku a rozsahu následků mimořádných událostí a krizových situací, precizní příprava, plánování a následný rychlý a účinný zásah odpovědných složek přispívá k uchránění mnoha životů obyvatel, jejich majetku a životního prostředí před dopady těchto událostí. I přes tento nezpochybnitelný fakt, kdy systém ochrany obyvatelstva přispívá k úspoře finančních prostředků, je tento systém a jeho jednotlivé složky v poslední době v nelehké situaci. Krácení veřejných rozpočtů může mít na efektivitu fungování tohoto systému zásadní dopad. Tyto finanční úspory a s tím spojené materiální a personální úspory budou v následujícím období těmi nejvýznamnějšími faktory, které budou rozvoj systému ochrany obyvatelstva zásadně ovlivňovat. Autorský kolektiv však věří, že navržené úkoly pro následující období představují realizovatelný a udržitelný směr, kterým by se do budoucna ochrana obyvatelstva měla ubírat. Koordinace plnění těchto úkolů a naplnění myšlenky koncepce je úkolem Ministerstva vnitra. Vzhledem k multiresortnímu rozsahu systému ochrany obyvatelstva se však toto neobejde bez aktivní pomoci dotčených ministerstev a jiných ústředních správních úřadů, orgánů samosprávných celků, ale také vybraných právnických a podnikajících fyzických osob. Odborný základ a podporu při realizaci úkolů pak bude vytvářet početná a zkušená komunita vědeckých pracovníků.

Autorský kolektiv by rád touto cestou poděkoval všem, kteří se na zrodu této Koncepce aktivně podíleli a bez jejichž pomoci by nebylo možné tento materiál zpracovat.

Tato Koncepce je zpracována v duchu myšlenky člověka v oblasti ochrany obyvatelstva vysoce erudovaného – tragicky zesnulého kolegy doc. Ing. Josefa Janošce, CSc., která zní:

„OCHRANA OBYVATELSTVA JE CÍL“

Přehled právních předpisů

Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, ve znění pozdějšího předpisu

Zákon č. 374/2011 Sb., o zdravotnické záchranné službě, ve znění pozdějšího předpisu

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 59/2006 Sb., o prevenci závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami nebo chemickými přípravky a o změně zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 320/2002 Sb., o změně a zrušení některých zákonů v souvislosti s ukončením činnosti okresních úřadů, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o prevenci závažných havárií)

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů (zákon o dobrovolnické službě), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací z veřejných prostředků a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 12/2002 Sb., o státní pomoci při obnově území postiženého živelní nebo jinou pohromou a o změně zákona č. 363/1999 Sb., o pojišťovnictví a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o pojišťovnictví), ve znění pozdějších předpisů, (zákon o státní pomoci při obnově území)

Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 241/2000 Sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 238/2000 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 18/1997 Sb., o mírovém využívání jaderné energie a ionizujícího záření (atomový zákon) a o změně a doplnění některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů

Nařízení vlády č. 432/2010 Sb., o kritériích pro určení prvku kritické infrastruktury

Vyhláška Ministerstva vnitra č. 380/2002 Sb., k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva

Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 65/1954 Sb., o Ženevských úmluvách ze dne 12. srpna 1949 na ochranu obětí války

Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 168/1991 Sb., o dodatkových protokolech I. a II. k Ženevským úmluvám ze dne 12. 8. 1949

Přehled použitých dokumentů

Metodika přípravy veřejných strategií (usnesení vlády č. 318 ze dne 2. května 2013)

Optimalizace současného bezpečnostního systému České republiky (usnesení vlády č. 1214 ze dne 21. září 2005, ve znění usnesení vlády č. 7 ze dne 9. ledna 2008 a usnesení vlády č. 44 ze dne 16. ledna 2013)

Aktualizace Státní energetické koncepce České republiky (usnesení vlády č. 803 ze dne 8. listopadu 2012)

Národní priority orientovaného výzkumu, experimentálního vývoje a inovací (usnesení vlády č. 552 ze dne 19. července 2012)

Strategie pro oblast kybernetické bezpečnosti České republiky na období let 2012 až 2015 (usnesení vlády č. 364 ze dne 23. května 2012)

Začlenění tématik Ochrana člověka za mimořádných událostí, péče o zdraví a dopravní výchova do studijních programů pedagogických fakult (usnesení vlády č. 734 ze dne 5. října 2011)

Bezpečnostní strategie České republiky (usnesení vlády č. 665 ze dne 8. září 2011)

Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2013 s výhledem do roku 2020 (usnesení vlády č. 165 ze dne 25. února 2008, ve znění usnesení vlády č. 859 ze dne 1. prosince 2010)

Strategický rámec udržitelného rozvoje České republiky (usnesení vlády č. 37 ze dne 11. ledna 2010)

Politika územního rozvoje České republiky 2008 (usnesení vlády č. 929 ze dne 20. července 2009)

Program bezpečnostního výzkumu České republiky v letech 2010 – 2015 (usnesení vlády č. 50 ze dne 12. ledna 2009)

Meziresortní koncepce bezpečnostního výzkumu a vývoje České republiky do roku 2015 (usnesení vlády č. 743 ze dne 27. června 2008)

Závěry analýzy bezpečnostního systému České republiky (usnesení vlády č. 1203 ze dne 1. prosince 2004)

Metodika střednědobých koncepcí (usnesení vlády č. 10 ze dne 3. ledna 2001)

Koncepce environmentální bezpečnosti 2012 - 2015 s výhledem do roku 2020 (usnesení Bezpečnostní rady státu č. 10 ze dne 18. června 2012)

Společné minimum pro potřeby vzdělávání odborníků v oblasti bezpečnosti (usnesení Bezpečnostní rady státu č. 32 ze dne 3. července 2007)

Koncepce vzdělávání v oblasti krizového řízení (usnesení Bezpečnostní rady státu č. 14 ze dne 16. listopadu 2004)

Harmonogram přípravy a zpracování krizových plánů (usnesení Bezpečnostní rady státu č. 295 ze dne 14. května 2002)

Materiály zpracované v rámci projektu: Trendy, rizika a scénáře bezpečnostního vývoje ve světě, Evropě a České republice – dopady na bezpečnostní politiku a bezpečnostní systém České republiky

Nová strategická koncepce NATO: zájmy a priority České republiky (Centrum transatlantických vztahů vysoké školy CEVRO Institut, září 2010)

Ministerská směrnice CNP NATO na léta 2010 - 2013 schválena Severoatlantickou radou (NAC) dne 4. prosince 2009

Rozhodnutí Komise 2010/481/ES, Euratom ze dne 29. července 2010, kterým se mění rozhodnutí 2004/277/ES, Euratom ze dne 29. prosince 2003, pokud jde o prováděcí pravidla k rozhodnutí Rady 2007/779/ES, Euratom ze dne 8. listopadu 2007, o vytvoření mechanismu civilní ochrany Společenství

Směrnice Rady 2008/114/ES, Euratom ze dne 8. prosince 2008 o určování a označování evropských kritických infrastruktur

Rozhodnutí Rady 2007/779/ES, Euratom ze dne 8. listopadu 2007 o vytvoření mechanismu civilní ochrany Společenství

Rozhodnutí Komise 2004/277/ES, Euratom ze dne 29. prosince 2003, kterým se stanovují prováděcí pravidla k rozhodnutí Rady 2001/792/ES, Euratom ze dne 23. října 2001, kterým se zavádějí mechanismy Společenství k usnadnění zesílené spolupráce při pomocných zásazích civilní ochrany

Rozhodnutí Rady 2001/792/ES, Euratom ze dne 23. října 2001, kterým se zavádějí mechanismy Společenství k usnadnění zesílené spolupráce při pomocných zásazích civilní ochrany

Rezoluce Valného shromáždění OSN č. 57/150 na posílení efektivity a koordinace mezinárodní pomoci vyhledávacími a záchrannými týmy ze zřícených budov ze dne 26. prosince 2002

Zpráva o provádění Evropské bezpečnostní strategie z 11. prosince 2008 - Zajišťování bezpečnosti v měnícím se světě, tisk S407/08

Přehled použitých zkratk

AČR – Armáda České republiky

CNP – Civilní nouzové plánování

CO – Civilní ochrana

ČR – Česká republika

IOP – Integrovaný operační program

ITS – Inteligentní dopravní systém (Intelligent transport systems)

IZS – Integrovaný záchranný systém

Krizkom – Informační systém krizové komunikace

EU – Evropská unie

HZS – Hasičský záchranný sbor

MD – Ministerstvo dopravy

MF – Ministerstvo financí

MMR – Ministerstvo pro místní rozvoj

MO – Ministerstvo obrany

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

MV-GŘ HZS ČR – Ministerstvo vnitra - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

MZd – Ministerstvo zdravotnictví

MZe – Ministerstvo zemědělství

MZV – Ministerstvo zahraničních věcí

MŽP – Ministerstvo životního prostředí

NATO – Organizace Severoatlantické smlouvy

NBÚ – Národní bezpečnostní úřad

NNO – Nestátní nevládní organizace

OOB – Ochrana obyvatelstva

OPŽP – Operační program Životní prostředí

OSN – Organizace spojených národů

SDO – Stanoviště dekontaminace osob

SDT – Stanoviště dekontaminace techniky

SSHR – Správa státních hmotných rezerv

SÚJB – Státní úřad pro jadernou bezpečnost

Příloha č. 1

Vyhodnocení Aktualizovaného harmonogramu realizace opatření ochrany obyvatelstva do roku 2013 s výhledem do roku 2020

- 1. Připravit koncepci environmentální bezpečnosti před působením zdrojů rizik antropogenního a přírodního původu, které by mohly způsobit rozsáhlé poškození životního prostředí (závažné havárie, poruchy kritické infrastruktury, živelní pohromy).**

Odpovídá: ministr životního prostředí

Součinnost: Ministerstvo vnitra

Termín: 2011

Stav plnění: Zpracovaná koncepce environmentální bezpečnosti 2012-2015 s výhledem do roku 2020 (Koncepce EB) byla schválena usnesením Bezpečnostní rady státu ze dne 18. června 2012 č. 10, včetně harmonogramu opatření k realizaci Koncepce EB, který je přílohou tohoto usnesení.

Hlavním úkolem pro dosažení environmentální bezpečnosti, v rámci propojení ochrany životního prostředí s bezpečnostními zájmy ČR, je v dokumentu stanoveno dopracování systému konkrétních legislativních, technických, institucionálních a informačních opatření. Důraz je zde kladen především na systém preventivních, mitigačních a adaptačních opatření, která jsou nejúčinnější a ekonomicky nejefektivnější.

Koncepce EB určila v oblasti zdrojů rizik antropogenního původu dva okruhy problémů, které bude potřebné řešit. V první okruhu jde především o definování CBRN látek z hlediska stanovených kritérií. V druhém se jedná o řadu problémů přetrvávajících v oblasti biologických agens. Tato skupina je velmi různorodá a odlišné musí být i mechanismy ochrany zdraví člověka, životního prostředí i hospodářských zvířat před jejich negativním působením.

V oblasti zdrojů rizik přírodního původu byly taktéž určeny k řešení dva okruhy problémů. První okruh pojednává o problematice kritického, dlouhodobého nedostatku vody. Na rozdíl od řešení povodní, které jsou dostatečně legislativně upraveny (jak v EU, tak i v ČR), je problematika nedostatku vody a dlouhodobého sucha upravena jen okrajově a nezabývá se zásadními problémy. Druhým okruhem, který v posledních letech nabývá na významu, je zmírnění následků přírodních pohrom, včetně rozsáhlých lesních požárů. V souvislosti s klimatickou změnou lze očekávat, že i v ČR bude výskyt extrémních meteorologických jevů (zejména sucha, vysoké teploty) častější a je proto nezbytné přijmout odpovídající opatření.

Pro uvedené okruhy problému byla stanovena opatření k realizaci Koncepce EB a první zprávu o realizaci těchto opatření má ministr životního prostředí předložit Bezpečnostní radě státu do 31. prosince 2013.

Závěr: Opatření je splněno.

- 2. V návaznosti na stavební zákon stanovit základní technické požadavky na stavby civilní ochrany a stavby dotčené požadavky civilní ochrany.**

Odpovídá: ministr vnitra

Součinnost: Ministerstvo pro místní rozvoj

Termín: 2012

Stav plnění: Rozpracování technických požadavků bylo zahrnuto do přípravy novelizace krizové legislativy, realizované na základě dokumentu Aktualizace Optimalizace současného bezpečnostního

systému ČR. Část týkající se technických požadavků je upravována jak v návaznosti na aktuální změny stavebního zákona a prováděcích předpisů k němu, tak v rámci novelizace celého balíku tzv. krizové legislativy. Vzhledem k posunutí termínu uvedené optimalizace bude toto opatření realizováno v rámci novelizace zákona o IZS.

Závěr: Opatření je průběžně plněno.

3. Vytvořit legislativní podmínky pro hasičské záchranné sbory krajů k účinnějšímu prosazování požadavků ochrany obyvatelstva již ve fázi územního a stavebního řízení.

Odpovídá: ministr vnitra

Součinnost: Ministerstvo pro místní rozvoj

Termín: 2012

Stav plnění: Pro vytvoření legislativních podmínek pro HZS krajů k účinnějšímu prosazování požadavků ochrany obyvatelstva již ve fázi územního plánování se podařilo v rámci účasti v pracovní skupině na zpracování návrhu Strategického rámce udržitelného rozvoje ČR implementovat problematiku bezpečnosti, zahrnující také problematiku ochrany obyvatelstva, do plánů rozvoje krajů. Tento dokument byl projednán a schválen vládou dne 11. ledna 2010 (přijato usnesení č. 37), má nadresortní charakter a zastřešuje tedy všechny koncepční dokumenty vypracované v rámci ČR.

Toto opatření je připravováno a bude dále realizováno v rámci novelizace zákona o IZS, v návaznosti na aktuální změny stavebního zákona.

Pro podporu tohoto opatření byla v průběhu roku 2013 aktualizována pracovní pomůcka pro postup dotčených orgánů státní správy z hlediska ochrany obyvatelstva v oblasti územního plánování a stavebního řízení podle ustanovení zákona o IZS a vyhlášky č. 380/2002 Sb. k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva, která je určena pro činnost HZS krajů.

Závěr: Opatření je průběžně plněno.

4. Stanovit a realizovat zásady pro modernizaci a výstavbu systému varování a informování obyvatelstva, vyzoomění orgánů krizového řízení a složek integrovaného záchranného systému v České republice a přerozdělení odpovědností za jednotlivé části tohoto systému, zvláště za infrastrukturu a za koncové prvky varování, včetně finančního podílu.

Odpovídá: ministr vnitra

Termín: 2013

Stav plnění: Na podporu celého procesu byl v působnosti MV-GŘ HZS ČR v lednu 2010 vydán interní dokument Zásady dalšího rozvoje jednotného systému varování a informování obyvatelstva v ČR po roce 2010, řešící organizačně-technické podmínky pro koordinovanou výstavbu a provozování jednotného systému varování a informování obyvatelstva.

V rámci opatření Aktualizace Optimalizace současného bezpečnostního systému ČR je mimo jiné připravována novela zákona o IZS, která bude rovněž řešit úpravy požadavků na koncové prvky varování zapojené do jednotného systému varování a informování obyvatelstva a přerozdělení odpovědnosti za jednotlivé části tohoto systému.

Závěr: Opatření je průběžně plněno.

5. Zabezpečit realizaci ministerských směrnic pro civilní nouzové plánování Severoatlantické aliance na příslušná období v oblasti ochrany obyvatelstva České republiky.

Odpovídá: ministr vnitra

Součinnost: dotčená ministerstva a ostatní ústřední správní úřady

Termín: podle platnosti směrnic

Stav plnění: V současné době platná Ministerská směrnice CNP NATO na léta 2010 - 2013 byla schválena Severoatlantickou radou (NAC) dne 4. prosince 2009. Její platnost se předpokládá do konce roku 2013, může však být i prodloužena, jak se stalo u předchozí Ministerské směrnice na roky 2007 - 2008, jejíž platnost byla prodloužena i na rok 2009. V současné době se v NATO zpracovává text nové směrnice, ale v době zpracování stavu plnění tohoto opatření nebyl znám finální název nového dokumentu, jeho obsah ani doba platnosti.

Na národní úrovni byl ve spolupráci s ústředními správními úřady zpracován a předložen 47. schůzi Výboru pro civilní nouzové plánování dne 21. září 2010 materiál Rozpracování Ministerské směrnice CNP NATO na léta 2010 - 2013. Na 52. schůzi Výboru pro civilní nouzové plánování dne 20. března 2012 byl poté předložen materiál Zpráva o průběžné realizaci úkolů vyplývajících z Ministerské směrnice CNP NATO na léta 2010 - 2013. Závěrečná zpráva o plnění úkolů za celé období platnosti dokumentu Ministerské směrnice bude předložena na schůzi Výboru pro civilní nouzové plánování v březnu 2014.

Závěr: Opatření je průběžně plněno.

6. Zapojit se do projektů spojených s ochranou obyvatelstva a zajišťovat finanční prostředky z fondů Evropské unie k jejich realizaci.

Odpovídá: ministr vnitra

Součinnost: dotčená ministerstva a ostatní ústřední správní úřady

Termín: 2013

Stav plnění: V průběhu programového období 2007-2013 a v působnosti HZS ČR jsou realizovány projekty s podporou Integrovaného operačního programu (IOP) a Operačního programu Životní prostředí (OPŽP) strukturálních fondů EU.

V rámci oblasti intervence 3.4 Služby v oblasti bezpečnosti, prevence a řešení rizik IOP je mimo jiné v závěru programového období realizována celá řada projektů spočívajících v pořízení techniky a technologií pro HZS ČR, s cílem zvýšit akceschopnost, mobilitu a efektivitu jeho působení. Hlavním dopadem realizace projektů je zkvalitnění veřejné služby poskytované HZS ČR pro občany.

Jedná se zejména o následující projekty:

Projekt Jednotná úroveň informačních systémů operačního řízení

a modernizace technologií pro příjem tísňového volání základních složek IZS

Cíl projektu: Jedná se o soubor projektů, který řeší problém operačních středisek, která jsou určena pro komunikaci s občanem v tísni a pro rychlé nasazení sil a prostředků. Souborem projektů bude nastaven a budován jednotný standard operačních středisek všech základních složek IZS. V rámci souboru projektu bude pomocí nasazení moderních informačních a komunikačních technologií zajištěna vyšší úroveň interoperability základních složek IZS a dále bude dosaženo jednotné úrovně informačních systémů operačního řízení a modernizace technologií pro příjem tísňového volání.

Alokace: Cca 2 mld. Kč (na projekty střežové a projekty Policie ČR, HZS ČR a poskytovatelů zdravotnické záchranné služby), IOP, oblast intervence 3.4 Služby v oblasti bezpečnosti, prevence a řešení rizik.

Stav projektu: V současnosti probíhá implementace projektu.

*Projekt Zvýšení akceschopnosti HZS ČR pro záchranné
a likvidační práce při živelních pohromách*

Cíl projektu: Hlavním cílem projektu je pořízení speciálních mobilních záchranných souprav, které budou rozmístěny plošně v každém kraji ČR a budou určeny pro záchranné a likvidační práce k odvrácení bezprostředních rizik, zejména při živelních pohromách v těžce přístupném terénu tak, aby byla zajištěna dostatečná mobilita a akceschopnost IZS na území ČR v případě mimořádných událostí a krizových situací.

Alokace: 300 mil. Kč, IOP, prioritní osa 3.4 Služby v oblasti bezpečnosti, prevence a řešení rizik.

Stav projektu: V současné době probíhá realizační fáze projektů – výroba a nákup techniky.

Další projekty zaměřené na ochranu obyvatelstva (koncové prvky varování) jsou realizovány v OPŽP v prioritní ose 1. zlepšování vodohospodářské infrastruktury a snižování rizika povodní.

Závěr: Opatření je průběžně plněno.

7. Vytvořit podmínky pro zřizování víceúčelových zařízení za účelem dekontaminace, vypracovat zásady a postupy při dekontaminaci většího počtu osob a pro dekontaminaci zraněných a doplnit moderní mobilní prostředky pro zabezpečení tohoto úkolu.

Odpovídá: ministr vnitra

Součinnost: Ministerstvo zdravotnictví

Termín: 2013

Stav plnění: HZS krajů mají vytipovány vhodné stacionární objekty využitelné pro dekontaminaci osob (bazény, koupaliště, sportovní zařízení, školy apod.) a pro dekontaminaci techniky (zejména mycí linky u čerpacích stanic a dopravců). Od realizace dekontaminace v těchto zařízeních se upouští a to vzhledem k nutným finančním nákladům na zabezpečení stavebních úprav, zejména kanalizačních a filtračních systémů nutných pro zachycování kontaminované vody.

HZS ČR je postupně vybavován moderními mobilními prostředky pro provádění dekontaminace většího počtu osob a dekontaminace techniky (viz opatření č. 10). Nasazení těchto sil a prostředků HZS ČR k provádění dekontaminace má vzhledem k jejich současnému dostatečnému počtu prioritu před zřizováním víceúčelových zařízení.

Závěr: Opatření je průběžně plněno.

8. Stanovit postupy pro distribuci vytvořených zásob nouzového přežití do postižených oblastí.

Odpovídá: ministr vnitra

Součinnost: Správa státních hmotných rezerv a gesční ministerstva podle své působnosti

Termín: 2013

Stav plnění: K termínu 1.3.2012 byl spuštěn do plného provozu Informační systém krizové komunikace (Krizkom) jako nástroj pro koordinaci a podporu procesů při řešení požadavků na věcné zdroje za krizových stavů, které orgány krizového řízení stanovené krizovým zákonem potřebují k překonání krizové situace nebo k odstranění jejich následků. Systém provozuje a dále rozvíjí SSHR.

Dále byla zpracována Směrnice pro ukládání, vyžadování, výdej a použití centrálních zásob MV-GŘ HZS ČR a pohotovostních zásob ochraňovaných MV-GŘ HZS ČR, k nimž přísluší právo hospodaření Správě státních hmotných rezerv, a jsou uloženy ve skladech Skladovacího a opravárenského zařízení HZS ČR. Tato směrnice reaguje na získané zkušenosti při likvidaci mimořádných událostí a krizových situací v poslední době a na nutnost zrychlit přesun materiálu do postižených oblastí. Jedná se o materiál, který je v režimu stále připravenosti k odběru a použití. Podle účelu použití je členěn na

materiál pro nouzové přežití obyvatelstva, pro záchranné, likvidační a obnovovací práce, pro ochranu obyvatelstva a soubor běžných centrálních zásob.

Závěr: Opatření je průběžně plněno.

9. Zajistit věcné prostředky pro ochranu obyvatelstva a prostředky individuální ochrany pro určené kategorie osob systémem hospodářských opatření státu.

Odpovídá: ministr vnitra

Součinnost: Správa státních hmotných rezerv

Termín: 2013

Stav plnění: Požadavky Ministerstva vnitra na vytvoření pohotovostních zásob jsou průběžně realizovány v souladu s Plánem vytváření a udržování státních hmotných rezerv k zajištění bezpečnosti ČR v pravidelných dvouletých cyklech.

Závěr: Opatření je průběžně plněno.

10. K provádění dekontaminace osob a techniky vybavit předurčené jednotky Hasičského záchranného sboru České republiky (opěrné body) mobilními prostředky.

Odpovídá: ministr vnitra

Termín: 2013

Stav plnění: Opěrné body pro dekontaminaci techniky a osob byly určeny interními předpisy HZS ČR. V souladu s tímto pokynem jsou stanovené opěrné body HZS ČR vybavovány moderními mobilními prostředky pro dekontaminaci techniky (SDT) a dekontaminaci osob (SDO). Pokyn také vymezuje zásahové obvody opěrných bodů pro dekontaminaci techniky a osob tak, aby bylo zajištěno plnění úkolů dekontaminace osob či techniky na celém území ČR.

V současnosti jsou SDT umístěny v šesti opěrných bodech. Poslední dodávka byla realizována v roce 2012, kdy bylo pořízeno osm SDO-3.

Tímto převzetím bylo vybavování předurčených jednotek HZS ČR mobilními prostředky k provádění dekontaminace dokončeno a v následujícím období nebudou pořizována žádná další stanoviště dekontaminace osob nebo techniky.

Závěr: Opatření bylo splněno.

11. Průběžně sledovat a koordinovat vývoj a plnění úkolu u zainteresovaných ministerstev v oblasti ochrany obyvatelstva v případě nevojenských krizových situací a vyhodnotit plnění Aktualizovaného harmonogramu realizace opatření ochrany obyvatelstva do roku 2013 s výhledem do roku 2020.

Odpovídá: ministr vnitra

Součinnost: ministerstva a ostatní ústřední správní úřady

Termín: 2013

Stav plnění: Výsledkem tohoto opatření je předkládaný materiál Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030, který bude po projednání ve Výboru pro civilní nouzové plánování a v Bezpečnostní radě státu předložen k projednání ve vládě ČR.

Závěr: Opatření je průběžně plněno.

Výhled do roku 2020

- **Analyzovat možnosti a stanovit základní požadavky na projektování staveb, ve kterých dochází ke shromažďování velkého počtu osob, a které mohou být potenciálně ohroženy mimořádnými událostmi vyplývajícími z bezpečnostních rizik.**

Odpovídá: ministr pro místní rozvoj

Součinnost: Ministerstvo vnitra, Ministerstvo zdravotnictví

Stav plnění: Bezpečnost staveb je velice úzce spojena s ochranou obyvatelstva a majetku, se zachováním kulturních a historických památek a ochranou kritické infrastruktury. Stavební opatření a ochranu obyvatelstva již není možno oddělit od všech ostatních bezpečnostních hledisek a rizik. Tato skutečnost se promítá do všech oblastí spojených se stavebnictvím (zejména v územním plánování, architektuře, stavebním inženýrství a výzkumu). Takto pojatá bezpečnost staveb se nyní začíná projednávat i v jednotlivých státech EU. Nové pojetí bezpečnosti v oblasti stavebnictví povede k omezení škod a má přímý dopad na ochranu obyvatelstva. Vzhledem k širokému záběru řešeného úkolu a omezenému potenciálu Ministerstva pro místní rozvoj a HZS ČR je tato problematika řešena v rámci bezpečnostního výzkumu a je nutné do této oblasti šířeji zapojit akademickou obec. Závěry výzkumu se následně musí promítnout do úprav normotvorných materiálů a technických předpisů ve stavebnictví.

Závěr: Opatření je průběžně plněno.

- **Dokončit kontrolu funkčnosti majetku zaúčtovaného podle opatření Ministerstva financí č. j. 221/84067/2001.**

Odpovídá: ministr vnitra

Stav plnění: Dnem 12. října 2001 získalo Ministerstvo vnitra Opatřením Ministerstva financí o změně příslušnosti hospodařit s majetkem státu, č.j. 221/84067/2001 příslušnost hospodaření k materiálu civilní ochrany (materiál CO). Materiál CO byl převzat od právnických a podnikajících fyzických osob, kde byl dosud uskladněn, a byl soustředěn do skladů MV-GŘ HZS ČR a HZS krajů, kde je veden v účetní evidenci. Od vydání výše uvedeného opatření MF procházel materiál CO revizemi a opravami. Do přijetí úsporných opatření, v říjnu 2012, bylo zkontrolováno a revidováno asi 88% skladovaného materiálu CO. Nefunkční materiál CO byl vyřazen a ekologicky likvidován. Ekologicky zlikvidováno bylo cca. 6.600 tun materiálu CO, což v objemu obnáší přibližně 35 % skladovaného materiálu CO. Na tuto likvidaci bylo vynaloženo 26,5 milionu Kč.

U Skladovacího a opravárenského zařízení HZS ČR je uložen materiál CO v účetní ceně přibližně 400 mil. Kč. Tento materiál je morálně zastaralý, ale stále ještě funkční a jeho pořízení v cenových relacích roku 2012 by stálo asi 3,5 miliardy Kč. Jeho případná ekologická likvidace by vyžadovala náklady cca 50 mil. Kč. Takový výdaj je v současnosti, v době úsporných opatření, nereálný. Proto tento funkční materiál CO zůstává uložený ve Skladovacím a opravárenském zařízení HZS ČR.

Závěr: Opatření je průběžně plněno.

- **Pokračovat ve vybavování a přípravě složek integrovaného záchranného systému, včetně zařízení civilní ochrany, k plnění úkolů ochrany obyvatelstva při mimořádných událostech a krizových situacích.**

Odpovídají: zřizovatelé složek IZS

Stav plnění: Opatření je plněno i za využití zdrojů z integrovaných operačních programů EU, ale v posledních dvou letech je plnění ohroženo striktními opatřeními v oblasti úspor ve veřejné správě.

To se projevuje nárůstem zastaralé techniky u základních složek IZS, zejména u jednotek sboru dobrovolných hasičů. Současný deficit nerealizovaných obměn základní požární techniky představuje zhruba finanční objem ve výši 2 mld. Kč. Roční potřebný objem investic na prostou obměnu technika a základních věcných prostředků u HZS ČR a jednotek PO představuje minimálně 700 mil. Kč.

Přijetím zákona č. 374/2011 Sb., o zdravotnické záchranné službě, ve znění pozdějších předpisů, byl položen základ pro financování činnosti k připravenosti poskytovatelů zdravotnické záchranné služby na řešení mimořádných událostí a krizových situací. Ministerstvo zdravotnictví od roku 2013 formou účelově vázané dotace přiděluje jednotlivým poskytovatelům finanční prostředky v celkové výši cca 106 mil. Kč/rok. Z těchto finančních prostředků mohou poskytovatelé hradit investiční i neinvestiční náklady, které mají přímou souvislost s jejich připraveností na řešení mimořádných událostí a krizových situací.

Závěr: Opatření je plněno částečně.

- **Dokončit obměnu elektrických rotačních sirén za moderní koncové prvky varování, které umožní vyslání varovného signálu, po kterém bude vyslána tísňová informace, v zónách vnějšího havarijního plánování a na územích ohrožených povodněmi. V těchto lokalitách umístit detektory pro měření fyzikálních a chemických veličin.**

Odpovídá: určení provozovatelé

Součinnost: Ministerstvo vnitra, Ministerstvo životního prostředí a dotčené správní úřady

Stav plnění: Modernizace a dobudování jednotného systému varování a informování obyvatelstva se uskutečňuje s finanční pomocí OPŽP strukturálních fondů EU. Prioritní osa 1 je směřována do podoblasti podpory 1.3.1 Zlepšování systému povodňové služby a prostředky získané v tomto programu jsou určeny na modernizaci a dobudování systému v záplavových oblastech. V rámci 6., 14., 20., 27. a 37. výzvy OPŽP v programovém období 2007-2013 je přihlášeno cca 200 projektů zahrnujících vybudování nových nebo doplnění koncových prvků varování do stávající sítě a jejich zapojení do jednotného systému varování a informování obyvatelstva. Finanční objem podpory přesahuje 400 mil. Kč.

V rámci Moravskoslezského kraje jsou instalovány detektory pro měření fyzikálních a chemických veličin, které budou zapojeny do jednotného systému varování a informování obyvatelstva v rámci samostatného projektu.

Pro podporu tohoto opatření jsou v novém programovacím období strukturálních fondů EU 2014-2020 plánovány finanční prostředky, které budou určeny pro instalaci nových koncových prvků varování s datovými vysílači, instalaci snímačů sběru dat a instalaci čidel pro měření fyzikálních a chemických veličin. Realizace projektů bude zaměřena na vybrané lokality, které jsou zejména ohrožovány povodněmi a únikem nebezpečných látek.

Závěr: Opatření je průběžně plněno.

- **Vybudovat selektivní obousměrný systém ovládání a monitorování stavu koncových prvků varování, který současně zajistí přenos informací z detektorů měření výšky hladiny vodních toků ve vybraných lokalitách a úniku nebezpečných látek u vybraných subjektů, které tyto látky skladují nebo vyrábějí.**

Odpovídá: ministr vnitra

Součinnost: Ministerstvo zemědělství, Ministerstvo životního prostředí a dotčené správní úřady

Stav plnění: Základem vybudování oboustranného systému ovládání a monitorování stavu koncových prvků je zajištění pokrytí území patřičným počtem přijímačů sběrů dat a doplnit stávající koncové

prvky varování o datový vysílač. Jejich doplňování je v současné době realizováno prostřednictvím OPŽP strukturálních fondů EU v samostatných projektech obcí a regionálních uskupení, a to souběžně se zlepšováním preventivní protipovodňové ochrany.

V rámci realizovaných projektů HZS Moravskoslezského kraje bude území tohoto kraje pokryto přijímači sběru dat, čímž bude zabezpečeno obousměrné ovládání a monitorování většinou koncových prvků varování a s nově instalovanými čidly nebezpečných látek u vybraných subjektů. Tato čidla nebezpečných látek jsou součástí projektu Statutárního města Ostravy a projektu Moravskoslezského kraje.

Na nové programovací období strukturálních fondů EU 2014-2020 je plánováno v operačních programech s čerpáním finančních prostředků na projekty obsahující instalace přijímačů sběru dat a instalace datových vysílačů pro koncové prvky varování. Realizace projektů bude zaměřena na vybrané lokality, které jsou zejména ohrožovány povodněmi a únikem nebezpečných látek.

Závěr: Opatření je průběžně plněno.

- **Navrhnout opatření ke zvýšení bezpečnosti osob, majetku a životního prostředí při přepravách vysoce rizikových nebezpečných věcí.**

Odpovídá: ministr dopravy

Součinnost: Ministerstvo vnitra, Ministerstvo životního prostředí, Ministerstvo pro místní rozvoj, Ministerstvo zdravotnictví, Státní úřad pro jadernou bezpečnost

Stav plnění: Opatření pro zvýšení bezpečnosti osob, majetku a životního prostředí při přepravách vysoce rizikových nebezpečných věcí jsou již stanovena v celé řadě právních předpisů, např. zákon č. 111/1994 Sb., o silniční dopravě, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 266/1994 Sb., o drahách, ve znění pozdějších předpisů. Uvedené zákony již mají provázanost na další mezinárodní předpisy a průběžně se aktualizují (např. od 1.1.2013 platí nová ADR).

Ministerstvo dopravy v letech 2007-2010 řešilo projekt Management přepravy nebezpečných věcí na evropské a národní úrovni ve vztahu k systému krizového řízení ČR, jehož součástí byl i navržen Informační systém pro preventivní a záchranná opatření v oblasti mobilních zdrojů nebezpečí, který je přístupný na webových stránkách ministerstva.

V oblasti přepravy nebezpečných látek se každoročně realizují pravidelná cvičení a kontrolní akce.

Pro nadcházející období je ve schvalovacím procesu nová Dopravní politika ČR pro léta 2014-2020 (2050), která bude problematiku přepravy nebezpečných věcí dále rozpracovávat.

Závěr: Opatření je průběžně plněno.